

Bykvaliteter og bosætning i nordjyske byer

Titel

Bykvaliteter i nordjyske byer

Udgivet af

Nordjyllands Amtsråd
Niels Bohrs Vej 30
9220 Aalborg Øst

Udgivelsesdato

1. September 2003

Udarbejdet af

Sven Allan Jensen A/S
for Nordjyllands Amt

Kontaktpersoner

Verner Christensen, tlf. 9635 1619, vc@nja.dk
Lars Berg Møller, tlf. 9635 1655, lbm@nja.dk

Trykkeri

Special-Trykkeriet Viborg a-s

Oplag

500

Pris

35 kr.

ISBN: 87-7775-499-9

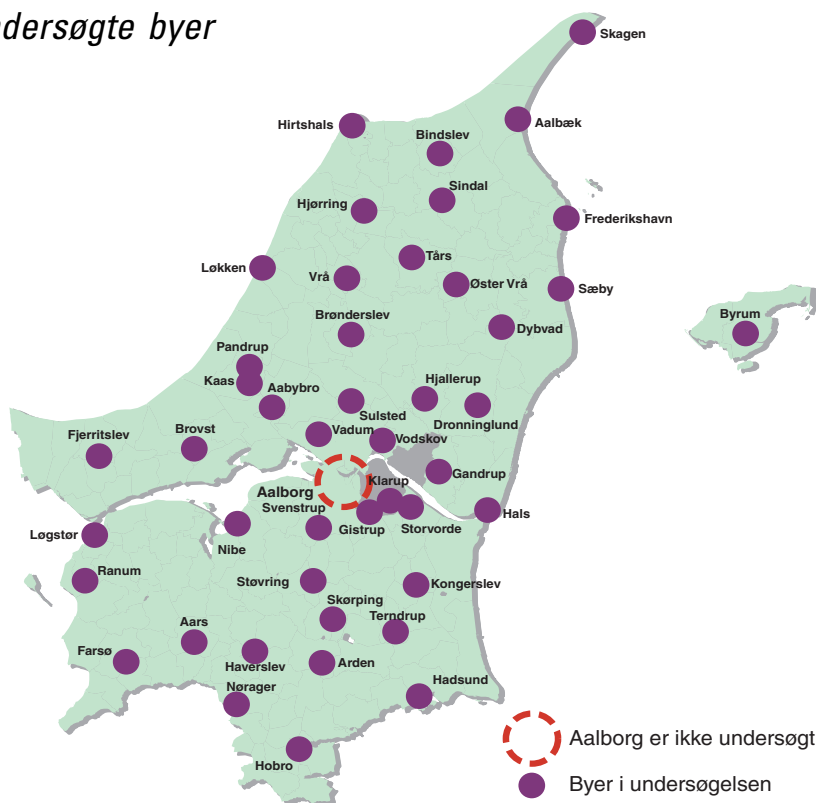
J. nr. 1-50-11-0006-01

INDHOLDSFORTEGNELSE

Indhold

Indledning	3
De nordjyske byer som bo- og levesteder	4
Del 1: Byernes kvaliteter som bo- og levesteder	9
1. Byernes oprindelse og historie	10
2. Natur og landskab	12
3. Bymiljø	15
4. Byernes tilgængelighed	20
5. Byernes service- og kulturudbud	22
6. Bylivet	26
7. Byernes image og identitet	28
Del 2: Byernes rolle	31
8. Byernes samspil	32
9. Byernes ROLLER OG mål	34
DEL 3: METODE	37
10. Metode	38

De undersøgte byer

De undersøgte byer

Arden
 Bindslev
 Brovst
 Brønderslev
 Byrum
 Dronninglund
 Dybvad
 Farsø
 Fjerritslev
 Frederikshavn
 Gandrup
 Gistrup
 Hadsund
 Hals
 Haverslev
 Hirtshals
 Hjallerup
 Hjørring
 Hobro
 Klarup
 Kongerslev
 Kås
 Løgstør
 Løkken
 Nibe
 Nørager
 Pandrup
 Ranum
 Sindal
 Skagen
 Skørping
 Storvorde
 Støvring
 Sulsted
 Svenstrup
 Sæby
 Terndrup
 Tårs
 Vadum
 Vodskov
 Vrå
 Øster Vrå
 Aabybro
 Aalbæk
 Aars

INDLEDNING

Denne rapport er en del af Rubin-projektet og indgår i baggrundsmaterialet til den kommende regionplandebat om lokalisering og principper for den fremtidige byudvikling i Nordjyllands Amt.

I takt med internationaliseringen indgår de nordjyske byer i stigende grad i en global konkurrence mod andre byregioner om at tiltrække investeringer, vellønnede jobs, gode levevilkår mv. Det er en medvirkende årsag til, at udviklingen går i retningen af en tydeligere arbejdsdeling mellem byer med forskellige beliggenheder, styrkepositioner, profiler og specialer.

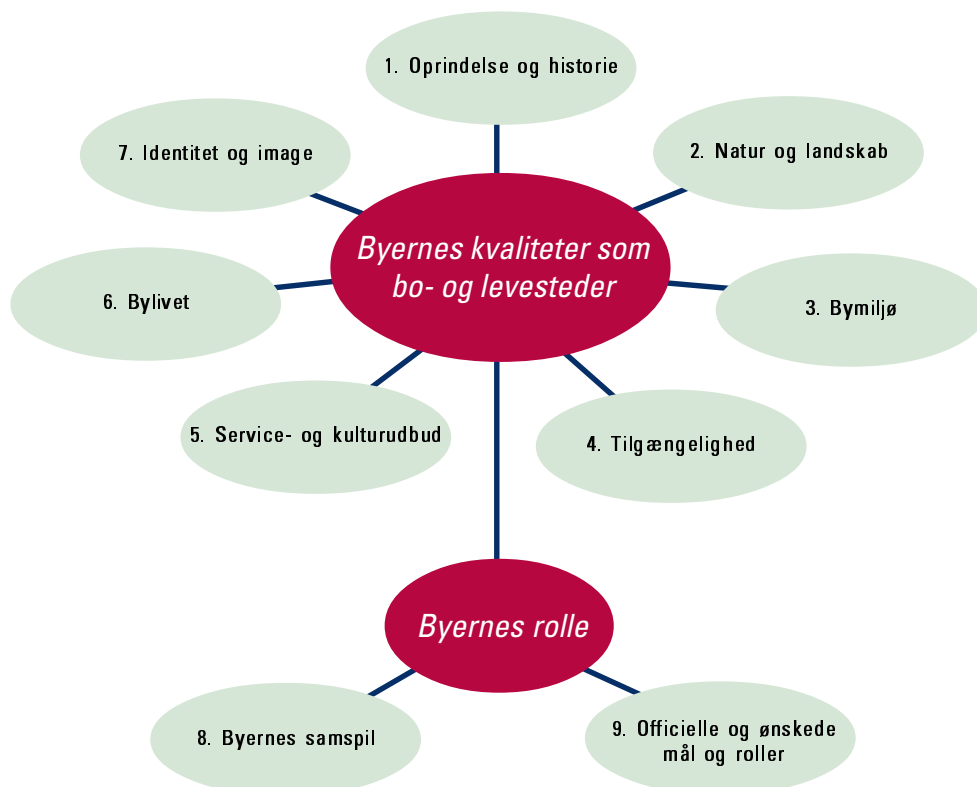
Regionplanens nuværende bymønster har været hjørnестenen i planlægningen af den regionale udvikling og er baseret på at skabe en afbalanceret udvikling med hensyn til bolig, service og arbejdspladser mv. i de 15 egnscentre og et forholdsvis ensartet udbud af service i byerne på de enkelte niveauer i hierarkiet fra landsdelscenter til lokalcenter.

Udbuddet af boliger, service, arbejds- og uddannelsespladser vil fortsat have afgørende betydning for de enkelte byers udviklingsmuligheder, men udviklingen peger også på, at andre og mere bløde værdier vil komme til at spille en større rolle i konkurrencen mellem byerne. Dertil kommer, at øget mobilitet og pendling ændrer samspillet mellem byerne.

Rapporten fokuserer primært på bykvalitet som faktor for bosætning, idet det dog erkendes, at erhvervsindhold har væsentlig betydning for bykvaliteten og omvendt. Byernes kvaliteter som bo- og levesteder handler bl.a. om en række fysiske forhold, som fx hvordan byen ligger i landskabet, hvordan den ser ud, hvilke faciliteter den har og hvordan den fungerer. Herudover har de menneskelige aspekter betydning. Et aktivt kultur- og foreningsliv og en positiv omgangsform er væsentlige for om en by er god at bo og leve i.

I det billede, der tegnes af byerne indgår således en række blødere værdier. Behandlingen af disse vil altid bygge på et skøn, som vil blive vægtet forskelligt afhængigt af øjnene der ser. For en samlet vurdering af udviklingsmulighederne er disse sider af byerne imidlertid så væsentlige, at det – på trods af subjektivitet i arbejdsmetoden – må indgå i debatten.

Analysen er afgrænset til de nuværende 15 egns- og 30 kommunecentre i amtet og behandler først og fremmest de aspekter, som har betydning for bosætning. De erhvervsmæssige forhold indgår i en anden delrapport. Analysen omfatter ikke Aalborg by, hvis rolle som landsdelscenter i højere grad skal vurderes ud fra en national og international målestok og er behandlet i en anden del af Rubinprojektet.

DE NORDJYSKE BYER SOM BO- OG LEVESTEDER SAMLET VURDERING

Hvad er undersøgt?

Byernes attraktivitet som bo- og levesteder er bestemt af mange forskellige forhold. Attraktiviteten afhænger fx af muligheden for at finde arbejde og af huspriser, skat, takster og afgifter, kvaliteten i servicetilbudene samt de bymæssige- og landskabelige kvaliteter, en by kan tilbyde sin indbyggere. Denne rapport beskæftiger sig udelukkende med de bymæssige og landskabelige kvaliteter.

For at finde frem til de bymæssige og landskabelige kvaliteter er byerne undersøgt og vurderet med hensyn til deres historiske kvaliteter, tilgængeligheden til specialiserede funktioner, natur- og landskabskvaliteter, udseende, service- og kulturudbud, bylivet og deres identitet og image. Analysen er gennemført på grundlag af dataindsamlinger, besigtigelser og interviews.

Byer med høj kvalitet

Frederikshavn, Hobro, Sæby, Hjørring, Nibe, Løkken, Brønderslev, Hirtshals og Skagen er byer med høj vurderet by- og landskabskvalitet. De højest place-

rede byer omfatter de større byer, og de gamle købstæder - Hobro, Hjørring og Sæby - er alle højt vurderede.

Købstæderne og flere af de andre ældre byer har fået meget forærende. Med undtagelse af Hjørring er de placeret ved vandet, de har en interessant historie, og deres gamle bymidter forbindes med skønhed og charme.

Frederikshavn - stor bredde i by- og landskabskvalitet

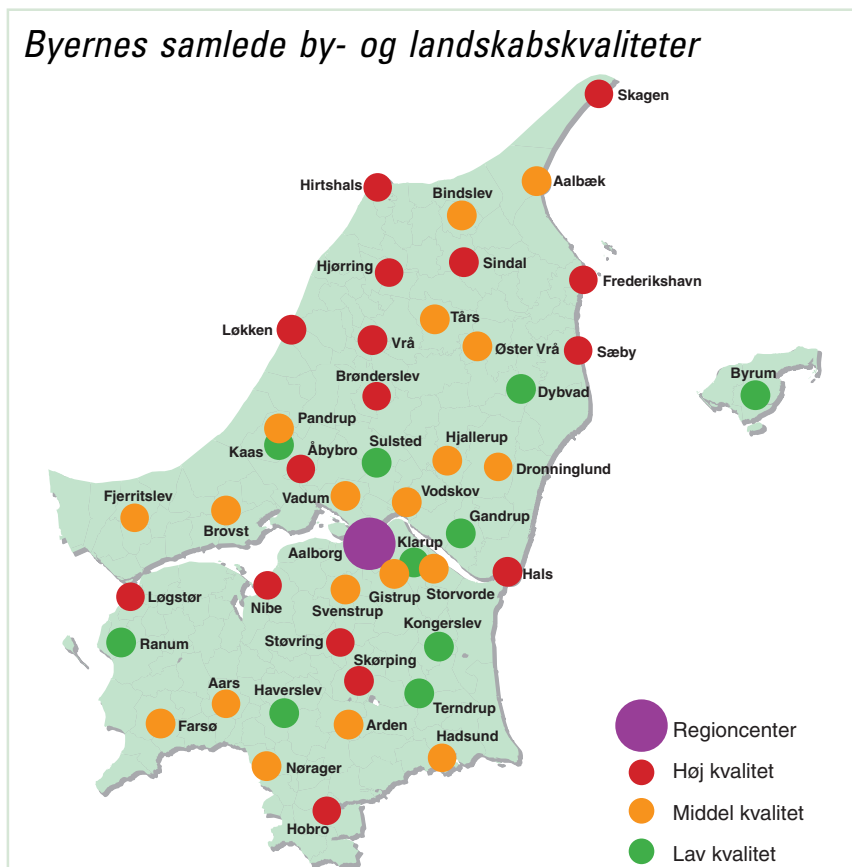
Frederikshavn indtager førstepladsen som byen med den bedste bredde i sin by- og landskabskvalitet. Kort fortalt har Frederikshavn en interessant historie, det er let for borgerne at komme til de specialiserede service- og kulturtilbud, naturen og landskabet er varieret og flot, bymiljøet er godt, især indfaldsvejen til byen er flot, der er stor bredde i service- og kulturudbudene, og Frederikshavn er kendt udadtil for bl.a. sport og mange kendte personligheder og firmaer.

Frederikshavn ligger højest, når det gælder bredden i by- og landskabskvaliteterne. Andre byer har nogle helt enestående kvaliteter inden for nogle bestemte områder.

Skagen med de enestående kvaliteter

Skagen har helt enestående kvaliteter med hensyn til byens historie, bymiljøet, natur- og landskab og profilering udadtil, men borgernes adgang til specialiseret service og den lidt mere begrænsede bredde i natur- og landskabskvaliteterne trækker Skagen ned i den samlede vurdering.

Hvorvidt en god bredde i by- og landskabskvaliteterne eller nogle færre højdepunkter er mest fordelagtigt for en by giver undersøgelsen ikke svar på, men i begge tilfælde har byerne et godt "råmateriale" at udvikle sig på.

Nye byer med høj kvalitet

Der er også eksempler på at nye byer med højt vurderet by- og landskabskvalitet.

Eksempelvis Hirtshals udmærker sig med sin fantastiske beliggenhed på kanten mellem havet og bakkelandet, der er kort afstand til specialiseret service og kultur i Hjørring, og Hirtshals er godt profileret via bl.a. Nordsøcentret, havnen og færgeforbindelserne.

Mellemgruppen

Byerne med middel by- og landskabskvalitet er en varieret gruppe af mindre og mellemstore byer. De mangler store historiske kvaliteter. Flere af byerne har markante kvaliteter indenfor et eller nogle få områder. Nogle byer som fx Hadsund, Fjerritslev og Nørager udmærker sig med et godt bymiljø, men mangler nærhed til eksempelvis specialiserede service- og kulturtilbud.

Byernes kvaliteter som bo- og levesteder

	Fremtrædende historiske kvaliteter	Tilgængelighed	Varierede natur- og landskabskvaliteter	Byernes udseende	Bredde i service- og kulturudbud	Byens profilering udadtil	Samlet kvalitet
1	Frederikshavn	3	3	3	3	3	18
2	Hobro	3	3	3	3	3	17
3	Sæby	3	3	3	2	3	17
4	Hjørring	3	1	3	3	3	16
5	Nibe	3	2	3	2	3	16
6	Løkken	3	2	3	2	3	15
7	Brønderslev	1	3	3	3	2	14
8	Hirtshals	1	3	2	2	3	14
9	Skagen	3	1	2	3	2	14
10	Skørping	1	3	2	2	3	13
11	Hals	3	2	1	3	2	13
12	Løgstør	3	1	2	2	2	13
13	Sindal	1	3	2	2	2	12
14	Støvring	1	3	2	2	2	12
15	Vrå	1	3	1	2	3	12
16	Aabybro	1	3	1	3	2	12
17	Arden	1	2	2	2	2	11
18	Bindslev	1	3	1	3	1	11
19	Dronninglund	2	2	1	2	2	11
20	Farsø	1	2	2	2	2	11
21	Gistrup	1	3	2	2	1	11
22	Hadsund	1	1	2	3	2	11
23	Hjallerup	1	2	1	2	2	11
24	Storvorde	1	3	2	2	1	11
25	Tårs	1	3	2	3	1	11
26	Aalbæk	1	3	2	2	1	11
27	Aars	1	2	1	2	3	11
28	Brovst	2	1	1	1	2	10
29	Fjerritslev	1	1	1	3	2	10
30	Nørager	1	2	2	3	1	10
31	Pandrup	1	2	1	1	2	10
32	Svenstrup	1	3	2	1	1	10
33	Vadum	1	3	1	2	1	10
34	Vodskov	1	3	2	1	1	10
35	Øster Vrå	1	2	2	2	1	10
36	Dybvad	1	2	2	1	1	9
37	Klarup	1	3	1	2	1	9
38	Kongerslev	1	2	2	1	1	9
39	Terndrup	1	1	2	1	2	9
40	Byrum	1	1	1	1	2	8
41	Haverslev	1	2	1	2	1	8
42	Kås	1	2	1	1	1	8
43	Ranum	1	1	1	2	1	8
44	Sulsted	1	3	1	1	1	8
45	Gandrup	1	2	1	1	1	7

De enkelte parametre:

3 = Høj kvalitet. 2 = Middel kvalitet. 1 = Lav kvalitet

Samlet kvalitet:

12 - 18 = Høj kvalitet. 10 - 11 = Middel kvalitet. 7 - 9 = Lav kvalitet

Baggrunden for kvalitetsvurderingen fremgår af de følgende afsnit, det afsluttende metodeafsnit og af bilagsrapporten "Analysemodel".

Den samlede kvalitet er en uvægtet sammentælling af de enkelte parametre, og nøjagtigheden i pointgivningen påvirkes af at flere parametre bygger på skøn.

Flere af byerne i mellemgruppen er på vej op i kraft af investeringer i byernes service- og kulturudbud, bymiljøet eller natur- og landskabskvaliteterne. Som eksempel kan nævnes Arden, der for nyligt har fået et kulturhus og er i gang med en omfattende byforskønnelse.

De lavest vurderede byer

De lavest vurderede byer er mindre byer, som bortset fra Byrum ligger i en kommune, hvor der er en eller flere større byer. De lavest vurderede byer mangler store historiske kvaliteter, og mange af dem savner landskabs- og naturkvaliteter, kvaliteter i bymiljøet og bredde i service- og kulturudbudet. Med få undtagelser er større investeringer i service- og kulturtilbud og bymiljø fraværende.

Høj kvalitet ingen garanti

Høj by- og landskabskvalitet er ingen garanti for vækst i indbyggertal. Frederikshavn, Skagen og

Hirtshals, som har høj by- og landskabskvalitet, er samtidig blandt de byer, der har haft størst befolkningstilbagegang, mens nogle af byerne med lav eller middel by- og landskabskvalitet er blandt de hurtigstvoksende byer i amtet.

En enkelt faktor, nemlig byernes perifere beliggenhed, er afgørende for at byerne ikke har fået den udvikling deres kvaliteter som bo- og levesteder ellers berettiger til. Hvis Skagen eksempelvis lå inden for en storbys rækkevidde så ville den sandsynligvis have oplevet stor befolkningsfremgang.

By- og landskabskvaliteter kan ikke alene trække udvikling til et område med nedgang i beskæftigelsen, men høj by- og landskabskvalitet giver nogle af udkantsbyerne et godt "råmateriale" at bygge på.

Byernes samspil

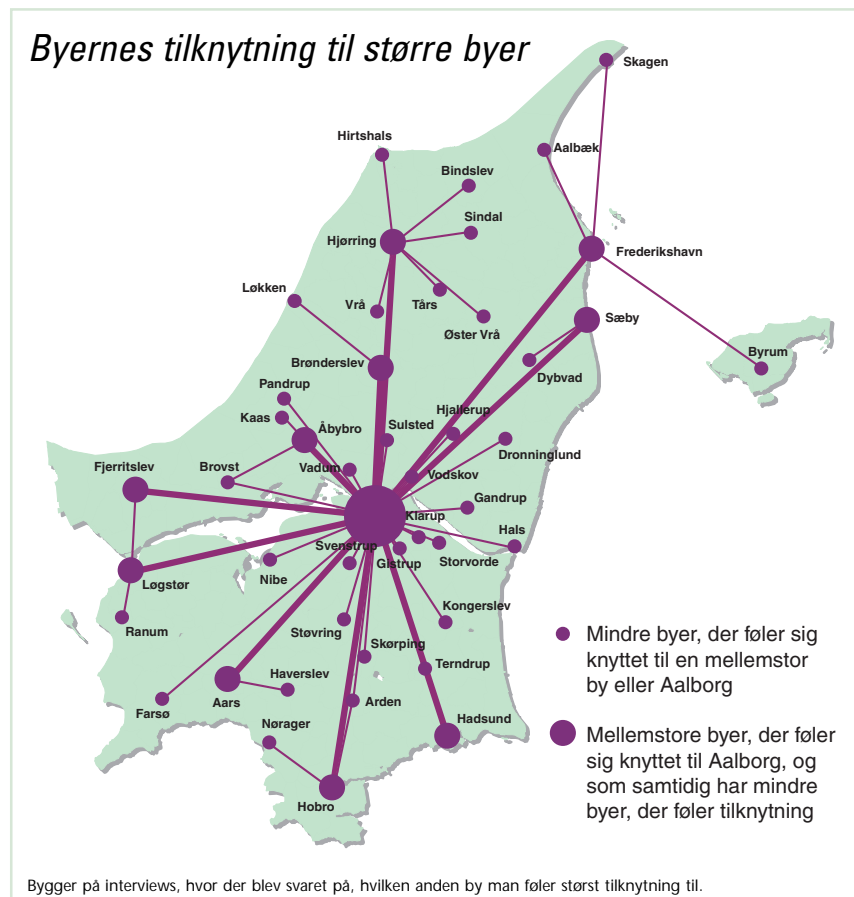
Aalborg opfattes som hele Nordjyllands hovedstad. Der er et stort og bredt ønske om at bakke op om Aalborg som amtets dynamo - også af de større byer i amtet. Billedet brydes kun i amtets grænse-

områder. Byerne mod syd orienterer sig også mod Århus, Randers og Viborg, og havnebyerne orienterer sig også mod syd-norske og vestsvenske byer.

Byerne orienterer sig i stigende grad direkte mod Aalborg. Selv mindre byer orienterer sig direkte mod Aalborg og ikke mod den nærmeste mellemstore by selv om afstanden til Aalborg er større.

Kun Hjørring og Frederikshavn har en rolle som byer, som flere mindre byer føler sig knyttet mest til.

Forholdet mellem byerne er præget af konkurrence om at tiltrække og fastholde ressourcer stærke borgere. Konkurrencen er en stærk drivkraft, som sikrer, at byerne er i konstant bevægelse og udvikling mod større kvalitet.

Gamle mål og nye roller

De officielle mål om byerne, som fremgår af kommuneplaner mv., udtrykker et byideal baseret på både bosætning, erhvervsudvikling og centerfunktioner.

De officielle mål stemmer ikke med de interviewedes opfattelse af byernes roller. Flere byer er eller har været igennem en brydningstid. Tidligere tiders klart definerede roller knyttet til erhvervs livet udviskes i takt med, at den traditionelle industri viger. Nogle byer har fået en ny rolle som "rene" boligbyer. Andre er i en søgefase, hvor deres nye rolle endnu ikke har tegnet sig klart.

Der er synspunkter om, at erhvervsudvikling er vendt. En stærk bosætningspolitik, der tiltrækker ressourcestærke og initiativrige mennesker, betragtes som en forudsætning for erhvervsudvikling.

De interviewede lægger også meget mere vægt på byernes bløde værdier som fx et godt foreningsliv, godt sammenhold, stærke sociale netværk mv. end de officielle mål udtrykker.

Fælles træk og specialisering

Der tegner sig i et billede, hvor alle byer har en vis orientering mod Aalborg.

I det nærmeste område omkring Aalborg er der en stærk rolleopdeling mellem byerne. Oplandsbyerne spiller i vid udstrækning rollen som bosætningsbyer for især unge familier. Bosætningen er i stor udstrækning baseret på pendling til Aalborg.

I større afstand fra Aalborg og andre større byer er byernes bosætningspolitik mere afhængig af egne arbejdspladser og service.

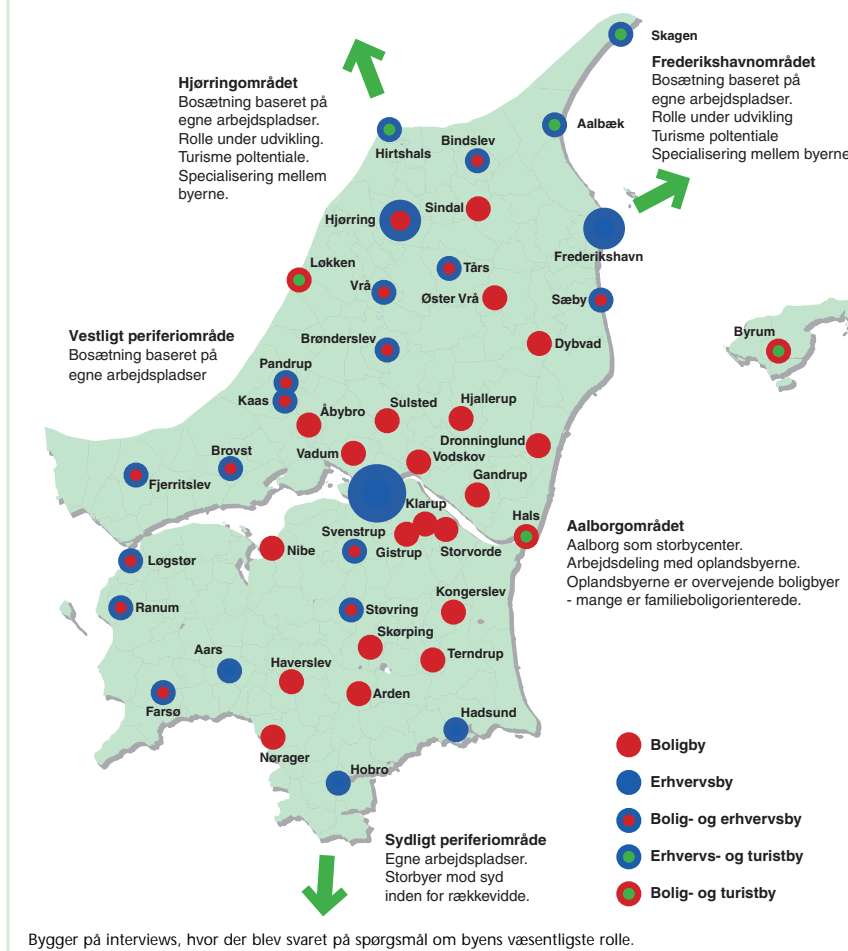
Hjørring og Frederikshavn spiller stadigvæk en rolle som oplandscentre for byerne omkring dem. Arbejdsdelingen

mellem byerne i Hjørring- og Frederikshavnområdet er mindre end omkring Aalborg. En stor del af byerne og især de større byer i Hjørring- og Frederikshavnområdet har fortsat blandede roller med både bosætnings-, erhvervs- og centeropgaver.

Byerne i den vestlige periferi er mindre og mellemstore byer, som har det til fælles, at bosætningen er baseret på egne arbejdspladser, og at afstandene til Aalborg og andre større byer er så stor at den lægger en begrænsning på mulighederne for at basere bosætningen på pendling. Der er ingen større byer i området, som de andre byer retter sig imod.

I den sydlige periferi er udviklingen baseret på egne arbejdspladser samtidig med, at den sydvendte beliggenhed giver mulighed for også at orientere sig mod Århus, Randers og Viborg.

Sådan opleves byernes rolle og fællestræk

Motorvejsstrækningen syd for Aalborg bryder mønstret. Byerne langs den sydvendte motorvejsstrækning har en stærkere erhvervsprofil end de omkringliggende byer.

Strategisk beliggenhed

Byerne længst væk fra Aalborg og andre større byer med mange arbejdspladser baserer deres bosætning på egne arbejdspladser, men det styrker blot bosætningsbyerne mellem periferiby og storbyen yderligere.

Ved at bosætte sig i periferien begrænses området for ægtefællejobs og jobskifte. Bosætningsbyerne mellem storbyen og periferien giver muligheder for jobsøgning i et større område. Eksempelvis ligger Aabybro godt placeret mellem de mange arbejdspladser i Brønderslev, Pandrup, Brovst og Fjerritslev til den ene side og Aalborg til den anden side, mens bosætning i fx Brovst indskrænker mulighederne.

Motorvejene ændrer pendlingsafstandene, og her er det interessant at følge udviklingen i fx Brønderslev, der ligger strategisk godt placeret mellem til den ene side Hjørring- og Frederikshavn-området, der er afhængig af egne arbejdspladser, og Aalborg på den anden side.

Byernes udfordringer

Undersøgelsen giver anledning til at pege på udfordringer, som de Nordjyske byer står overfor.

Nye visioner for byerne i det 2100 århundrede

De officielle mål for byerne bærer præg af, at de er baseret på 1980'ers tankegang, hvor drivkræfterne bag byudviklingen og byernes reelle roller var anderledes end i dag. Der mangler gode bud på visioner og mål for byerne i det nye årtusinde.

Udkantsbyerne kan blive fravalgt som bosætningsbyer

En fortsættelse af den nuværende udvikling fører i retningen af et mønster med et bælte af byer omkring Aalborg, der trives som bosætningsbyer, og de sydvendte byer, der har fordel af også at kunne orientere sig mod arbejdsmarkedet i de større byer mod syd. Resten - dvs. byerne i Vesthimmerland,

Han Herred og Nordvendsyssel - risikerer at blive fravalgt som bosætningsbyer og blive en del af området med faldende befolkningstal, som i dag omfatter de nordligste kommuner og kommunerne i Thy, lige uden for amtsgrænsen.

Balance mellem variation og social opsplnitning

Det er vigtigt, at de nordjyske byer skaber et varieret boligmarked, som appellerer til forskellige grupper af tilflyttere. Byer med varierede kvaliteter, der appellerer til forskellige grupper, øger konkurrencedygtigheden i det samlede nordjyske boligmarked, men det er vigtigt, at være opmærksom på, at udvikling af variation ikke fører til en "klassesdeling", hvor ressourcestærke og ressource-svage borgere samles i hver deres byer. I dag henvender mange byer sig til en bred mellemgruppe af borgere, men der findes også eksempler på yderpunkter, som ser ud til at blive forstærket.

Et mere varieret udviklingsmønster

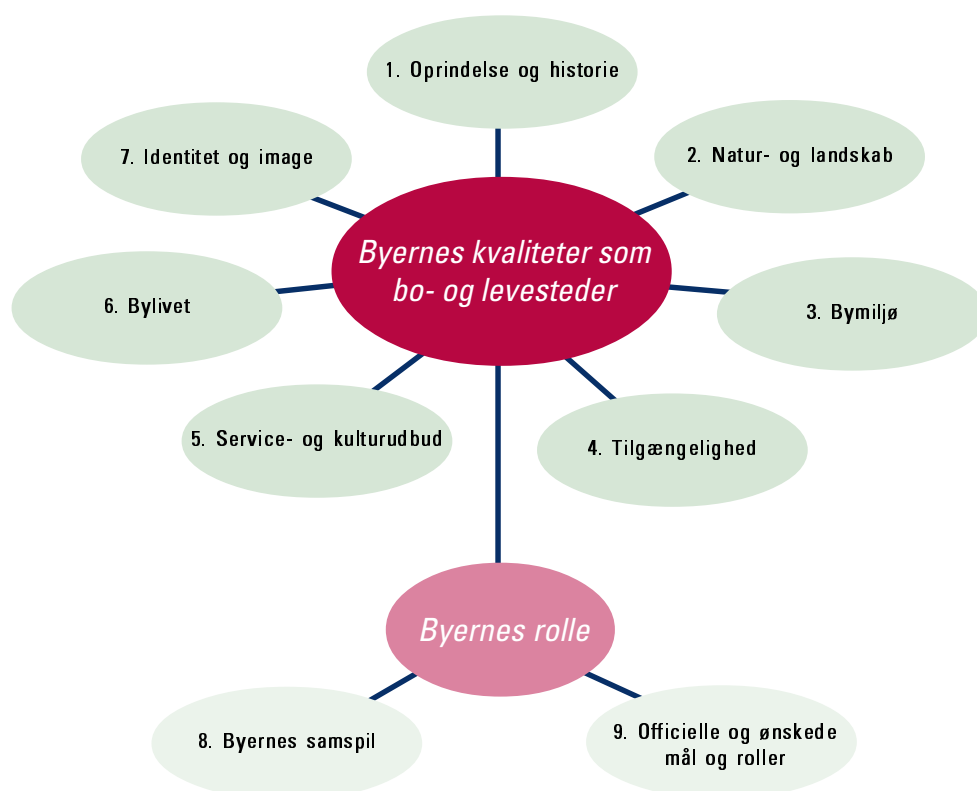
For mange byer vil i dag det samme - nemlig at have rollen som boligby, der især tiltrækker ressourcestærke børnefamilier. Befolkningsprognoserne peger på, at der vil blive færre unge familier i fremtiden. Der er simpelthen ikke plads til, at alle byer kan få opfyldt deres mål.

Der er behov for et mere varieret udviklingsmønster, hvor mange byer opretholder en erhvervsprofil, og hvor fokus også rettes mere mod de ældre, som vil blive en gruppe i vækst.

Byer for de ældre

Der bliver i følge befolkningsprognoserne 25 - 30.000 flere 55 - 75 årige i amtet de næste 30 år. Natur og især kysten ser ud til at tiltrække gruppen af seniorer. Nogle få byer som fx Løkken og Hals er begyndt at markere sig som det grå gulds byer, men kun få at de undersøgte byer er for alvor begyndt at "produktudvikle" deres byer som seniorernes byer lige så intenst som børnefamiliernes byer.

DEL 1: BYERNES KVALITETER SOM BO- OG LEVESTEDER

1. BYERNES OPRINDELSE OG HISTORIE

Byernes oprindelse og type

By	Grundlagt	Oprindelig bytype
Aalborg	1100	Middelalderlig handelskøbstad
Hjørring	1100	Middelalderlig handelskøbstad
Sæby	1200	Middelalderlig handelskøbstad
Hobro	1200	Middelalderlig handelskøbstad
Skagen	1300	Fiskerleje, senere købstad
Nibe	1300	Fiskerleje, senere købstad
Bindsløv	1100-1400	Landsby
Byrum	1100-1400	Landsby
Hadsund	1100-1400	Færgested
Tårs	1100-1400	Landsby
Øster Vrå	1100-1400	Landsby
Dybvad	1100-1400	Landsby
Hjallerup	1100-1400	Landsby
Brovst	1100-1400	Landsby
Gandrup	1100-1400	Udflyttertorp
Hals	1100-1400	Landsby
Sulsted	1100-1400	Landsby
Vodskov	1100-1400	Rydningssby, landsby
Ranum	1100-1400	Landsby
Terndrup	1100-1400	Udflyttertorp, landsby
Haverslev	1100-1400	Landsby
Aabybro	1100-1400	Landsby
Fjerritslev	1100-1400	Landsby
Aars	1100-1400	Landsby
Sindal	1100-1400	Landsby
Vrå	1100-1400	Landsby
Vadum	1100-1400	Landsby
Klarup	1100-1400	Landsby
Gistrup	1100-1400	Landsby
Svenstrup	1100-1400	Landsby
Sejflod	1100-1400	Landsby
Støvring	1100-1400	Landsby
Kongerslev	1100-1400	Landsby
Nørager	1100-1400	Landsby
Farsø	1100-1400	Landsby
Løgstør	1400	Fiskerleje og handelsplads, senere købstad
Pandrup	1400	Landsby
Kås	1400	Landsby
Frederikshavn	1500	Fiskerleje, senere købstad
Aalbæk	1500	Fiskerleje
Løkken	1678	Ladeplads
Brønderslev	1800	Stationsby, senere købstad
Dronninglund	1800	Stationsby
Skørping	1869	Stationsby
Arden	1869	Stationsby
Hirtshals	1880	Fiskerleje

Historien som bykvalitet

Byernes oprindelse og historie beriger byerne i nutiden. En lang og interessant historie gør byerne spændende og attraktive at bo og leve i. Uden historien ville byerne savne deres forskellighed. Historien er et væsentligt element i byernes identitet, og historien kan være en spændende kilde til udvikling af ny kvalitet.

De gamle bydele fra før industrialiseringen

En stor del af de nuværende byer har deres rødder tilbage til perioden mellem 1100 og 1400. Ud af 45 byer har 37 deres oprindelse omkring år 1400 eller tidligere.

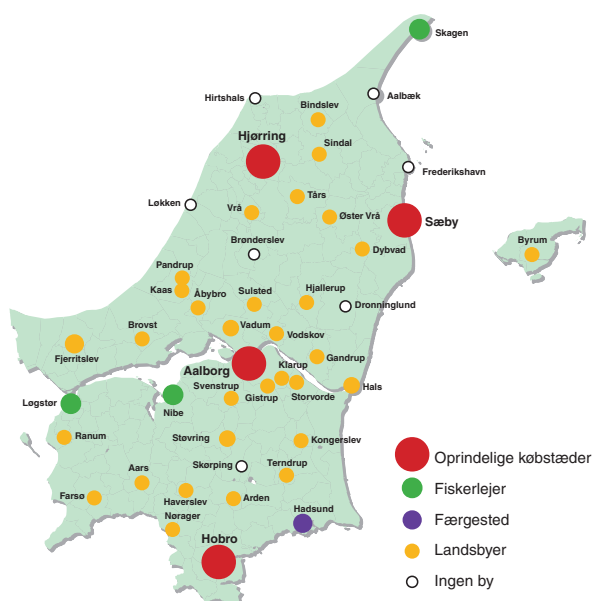
De ældste egentlige byer i Nordjyllands Amt er Aalborg, Hjørring, Sæby og Hobro, som er landsde-

Sæby har haft befolkningsfremgang de senere år. Det skyldes nok mest at vi er en lille idyllisk købstad som især tiltrækker ældre fra Vendsyssel – det grå guld. Citat Ole Rørbæk Jensen. Formand for Sæby Erhvervsråd

lens fire oprindelige købstæder. Skagen og Nibe voksede sig også tidligt til egentlige

byer og fik tidligt købstadsrettigheder. De middelalderlige bydele i de seks gamle købstæder har på

Byerne omkring år 1400

grund af deres særlige charme med tæt bebyggelse og snoede gader stor betydning for byernes kvalitet som bo- og levesteder. I de senere år er der gjort en stor indsats for at bevare og understrege de gamle bydeles særpræg og kvaliteter, men især Hobros middelalderlige præg er blevet udvisket af 1900'tallets anlægs- og byggeaktivitet. Ud over de ældre købstæder har byer som Løgstør, Løkken og Hals sammenhængende bymiljøer med et stærkt historisk særpræg og kvalitet.

De historiske værdier i landsdelens øvrige byer består i højere grad af enkeltbygninger, forsvarsanlæg mv. end sammenhængende historiske bymiljøer. Slotte og herregårde som fx Dronninglund Slot, Bratskov og Bangsbo giver byerne ekstraordinære kvaliteter og identitet som bo- og levesteder. Det samme gælder fx Krudttårnet i Frederikshavn.

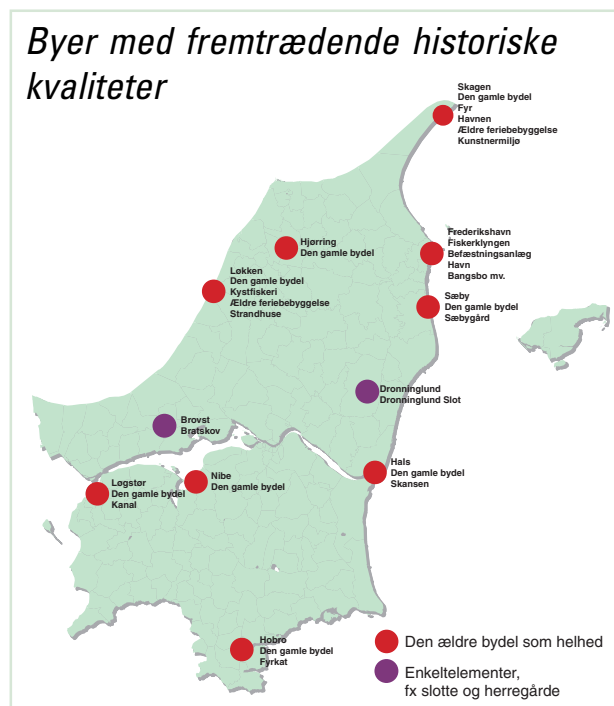
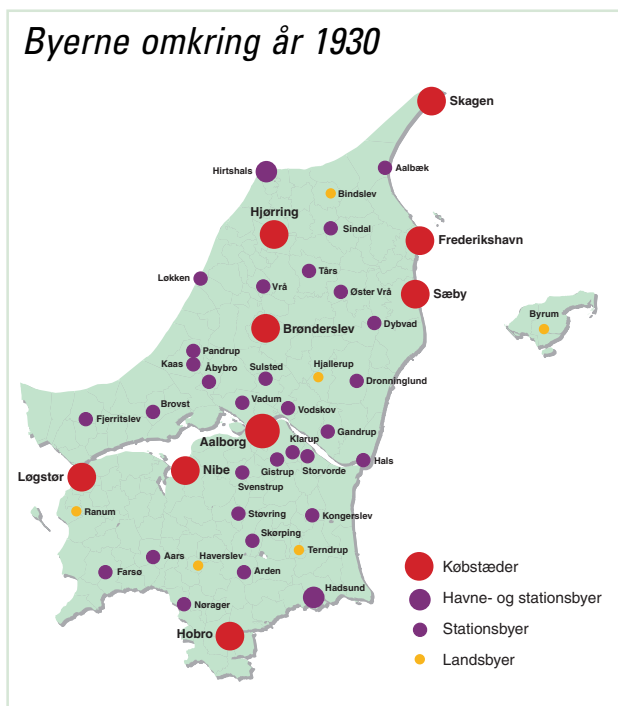
I de oprindelige landsbyer er de historiske spor mindre iøjnefaldende som bymæssige kvaliteter, der gør byerne attraktive som bo- og levesteder. Bortset fra landsbykirken har senere byudvikling normalt ændret så meget, at sporene fra den oprindelige by ikke springer i øjnene, men der kan være vejforløb eller en forte, der kan genfindes i den moderne bys vejnet og bebyggelsesmønster.

Historisk bydel i Hjørring

Industrialiseringens byer

I den nyere historie har industrialiseringens byggeri sat deres præg på byerne. Stationsbyerne rummer kulturmiljøværdier, som tilfører kvalitet og identitet, men de er set med nutidens øjne mindre markante og sammenhængende end i de tidligere perioder. Stationsbymiljøer kan danne byrum af høj kvalitet. Et eksempel på det er miljøet omkring Skørping Station, hvor stationsbygning, vandtårn mv. er bevaret, og den gamle kro er blevet omdannet til byens kulturhus - Kulturstationen. Også Vrå og Sindal er karakteristiske stationsbyer.

2. NATUR OG LANDSKAB

Byerne, naturen og landskabet

Naturen og landskabet, som byerne ligger i, har givet byerne forskellige egenskaber og kvaliteter. Forskellige undersøgelser har vist, at natur- og landskabskvaliteter er med til at gøre byerne attrak-

tive som bo- og levesteder. Det afspejles også af de senere års byudvikling. Nye boligområder placeres, hvor

Der er ikke nogle egentlige bykvaliteter i Gistrup. Det er afgørende er, at vi ligger op til Lundby Krat. Birgitte Gregersen, Formand for Gistrup beboerforening.

der er landskabelige kvaliteter, eller der arbejdes med at skabe nye grønne kvaliteter i områderne. Der er også stor interesse for at udvikle havneområder med udsigt til hav eller fjord til boliger, kontorer mv.

Byernes natur- og landskabskvaliteter varierer meget. Nogle byer er begunstiget af at ligge ud til vandet med klitlandskaber til begge sider og med bakker i baglandet. Beliggenhed ved hav eller fjord er uforanderlige kvaliteter, mens andre natur- og landskabskvaliteter kan skabes og udvikles. I takt med tilplantning af mere bynær skov vil flere byer eksempelvis få øget deres natur- og landskabskvaliteter. Der kan også fx gennem råstofindvinding eller naturgenopretning skabes attraktive landskaber eller søer ved byerne. Byerne udnytter deres natur- og landskabspotentiale forskelligt. Mange kystbyer har fx vendt ryggen til havnen men prøver at udnytte potentialet bedre ved nedrivning af bygninger mv.

Variation i natur- og landskabstyper varierer

Byer, der ligger i attraktiv natur eller landskaber, kan beskrives ud fra hvor mange forskellige natur- og landskabstyper, som byen ligger i eller tæt på.

Vurderet på beliggenhed ved hav, fjord, sø, vandløb, klitter eller bakker er Sæby, Hobro, Hirtshals og Frederikshavn byer med stor variation i natur- og landskabstyper. Vadum, Sulsted, Pandrup, Kås og Gandrup er ikke begunstiget med beliggenhed ved vand, skov, klitter eller bakker.

Natur- og landskabselementer

	Hav	Fjord	Sø	Vandløb	Skov	Klitter	Bakker	I alt
Sæby	•			•	•	•	•	5
Hobro		•	•	•	•	•	•	5
Hirtshals	•				•	•	•	4
Frederikshavn	•				•	•	•	4
Aalbæk	•				•	•		3
Terndrup			•	•			•	3
Skagen	•				•	•		3
Sindal				•	•		•	3
Nibe		•			•		•	3
Nørager			•	•	•		•	3
Løgstør		•			•		•	3
Hadsund		•			•		•	3
Øster Vrå				•			•	2
Vodskov					•		•	2
Tårs					•		•	2
Svenstrup				•			•	2
Støvring				•			•	2
Storvorde				•			•	2
Skørping					•		•	2
Løkken	•					•		2
Kongerslev					•		•	2
Gistrup					•		•	2
Farsø			•				•	2
Dybvad			•	•				2
Brønderslev				•			•	2
Arden					•		•	2
Aars							•	1
Aabybro			•					1
Vrå							•	1
Ranum							•	1
Klarup							•	1
Hjørring							•	1
Hjallerup				•				1
Haverslev			•					1
Hals		•						1
Fjerritslev							•	1
Dronninglund					•			1
Byrum					•			1
Brovst							•	1
Bindslev				•				1
Vadum								0
Sulsted								0
Pandrup								0
Kås								0
Gandrup								0
I alt	6	5	7	13	19	6	28	

Kun natur- og landskabselementer, der ligger i eller helt tæt på byen er med.

Hobro - beliggenhed ved Mariager Fjord

Frederikshavn - kyst, skov, bakker og udsigt

Foto: Frederikshavn Kommune

Indlandskvaliteterne bakker og skov dominerer

Natur- og landskabslementerne i de nordjyske byer knytter sig hovedsageligt til indlandet. De mest udbredte natur- og landskabstyper er bakker, skov og vandløb. Over halvdelen af byerne ligger i eller ved bakker, og knap halvdelen ligger op til skov.

Få byer ved vandet

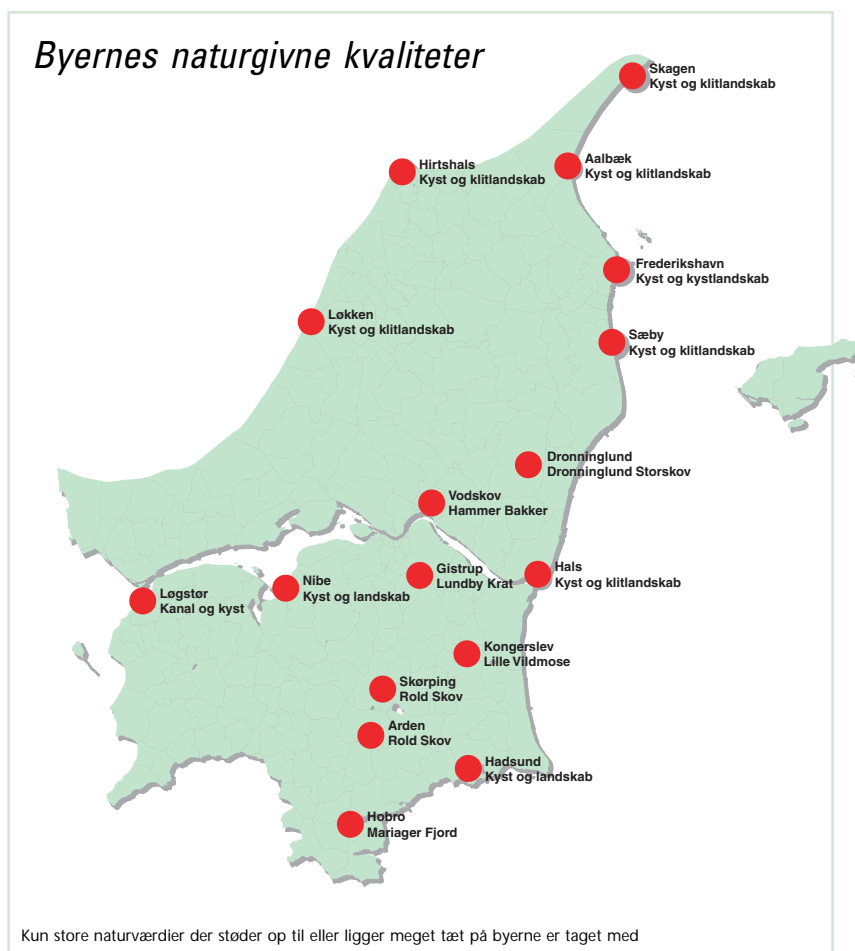
Selv om Nordjyllands Amt har en lang kystlinie og to store fjorde er kun 6 byer beliggende ud til havet og 5 ved en fjord.

Nordjyllands Amt er en søfattig landsdel. Det giver sig udslag i at kun 5 byer ligger ved søer. Den største er Hobro Vestersø på 11 ha. Herudover er der i flere byer helt små søer, gadekær mv., som ikke indgår i undersøgelsen.

Natur og landskab af særlig kvalitet

Natur- og landskabslementerne har forskellig kvalitet, og der er forskel på, hvor stor betydning de har for byerne, og hvor godt de udnyttes.

Byerne ved kyst og fjord

De få byer, der ligger direkte ud til hav eller fjord har fået noget ekstra foræret fra naturens hånd.

Løkken, Hirtshals, Skagen, Aalbæk, Frederikshavn og Sæby, der ligger ud til åbent hav, har hver for sig sine helt særlige kvaliteter. Flere af byerne er i gang med at skabe en bedre udnyttelse af deres beliggenhed. Der er fx aktuelle bestræbelser på omdannelse af havnene, hvor interessen for at etablere boliger, kontor erhverv, turistrelaterede erhverv mv. søges udnyttet bedre. Kvaliteterne i kystbeliggenheden understøttes af aktiviteterne, der finder sted i havnene eller ved kysten. Løkken er et godt eksempel. Kystfiskeriet tilfører kystbeliggenheden ekstra dimensioner og giver byen identitet.

Blandt fjordbyerne er Hals et godt eksempel på, hvordan potentialet i kystbeliggenheden kan udvikles. Her er der bl.a. opført en bebyggelse med restauranter, butikker og boliger på havnen.

Løgstør, Nibe, Hobro og Hadsund er amtets øvrige fjordbyer.

Byerne i skoven

Mange byer ligger ved skov, men nogle byer skiller sig ud, fordi skovene giver dem helt særlige kvaliteter.

Skørping kan kåres som Nordjyllands Amts mest udprægede skovby. For det første er beliggenheden ved Rold Skov noget særligt på grund af skovens størrelse, alder variation mv. For det andet ligger Skørping i skoven. Der er skov næsten hele vejen rundt om byen. Der er mange steder udkik til skoven. For det tredje er nogle af de nyere boligområder placeret i skoven med store træer på grundene og stier direkte ud i skoven.

Som andre byer med fremtrædende skovkvaliteter er der Arden, Dronninglund, Vodskov og Gistrup. Kongerslev er begunstiget ved sin beliggenhed tæt på Lille Vildmose.

Byer med udsigt

Byerne der ligger ved kysten har ekstraordinære udsigtskvaliteter, men der er også andre byer, som på grund af deres beliggenhed har særlige udsigtskvaliteter. Det gælder fx Tårs, Brovst, Klarup, Kongerslev og Storvorde.

Bindslev - beliggenhed ved å

Skørping - beliggenhed i skoven

Storvorde - beliggenhed med udsigt

3. BYMILJØ

Byerne og bymiljøet

Bymiljøet er vurderet på baggrund af besigtigelser, hvor det i alle byer er blevet vurderet om de opfylder en række faste krav som frem går af metode-afsnittet.

Vi skal markere os med smukke og tankevækkende kunstværker, bænke under træer til kærlighed, en udendørs scene til rockkoncerter, steder til ungerne, hvor de kan løbe på skateboard og en græsplæne hvor man kan ligge og sole sig.
Georg Lyhne Sørensen, Formand for Kulturstationen, Skørping

Byerne er bedømt ud fra deres skønhed meget forskel-

lige. Forskellige forhold spiller ind. De historiske bymidter har kvaliteter, der værdsættes højt i dag,

hvis der er passet godt på den historiske skat. Terrænet, som byerne er bygget på kan give dem variation og kvalitet, men "råmaterialet" kan være udnyttet mere eller mindre godt. Kvalitet i bymiljøet er også noget, der kan skabes. Gennem byplanlægning kan byerne skabe unikke kvaliteter selv om, der ikke er særlige historiske eller naturgivne forudsætninger.

Bymidter

Bymidternes kvalitet er vurderet ud fra en række parametre som fx bebyggelsens arkitektur, facadernes tilstand, beplantning, nye belægninger,

Byernes kvaliteter

3 = Over middel 2 = Middel 1 = Under middel

Bymidten		Boligområderne		Erhvervsområder		Indfaldsvej	
Bindselev	3	Arden	3	Brønderslev	3	Bindselev	3
Brønderslev	3	Haverslev	3	Frederikshavn	3	Dronninglund	3
Fjerritslev	3	Ranum	3	Fjerritslev	3	Frederikshavn	3
Frederikshavn	3	Skørping	3	Hjørring	3	Hadsund	3
Hadsund	3	Hals	3	Hobro	3	Hals	3
Hals	3	Svenstrup	3	Løgstør	3	Nibe	3
Hirtshals	3	Tårs	3	Sindal	3	Nørager	3
Hjørring	3	Frederikshavn	3	Støvring	3	Skagen	3
Hobro	3	Gistrup	3	Svenstrup	3	Storvorde	3
Løgstør	3	Hjørring	3	Tårs	3	Vadum	3
Løkken	3	Hobro	3	Vadum	3	Aalbæk	3
Nibe	3	Løgstør	3	Vrå	3	Arden	2
Nørager	3	Nibe	3	Øster Vrå	3	Brovst	2
Sindal	3	Storvorde	3	Aabybro	3	Byrum	2
Skagen	3	Sæby	3	Arden	2	Farsø	2
Sæby	3	Aabybro	3	Dybvad	2	Fjerritslev	2
Aars	3	Brønderslev	2	Gistrup	3	Gistrup	2
Dronninglund	2	Byrum	2	Hadsund	2	Hirtshals	2
Farsø	2	Dronninglund	2	Hals	2	Hjallerup	2
Haverslev	2	Farsø	2	Haverslev	2	Hobro	2
Hjallerup	2	Hadsund	2	Klarup	2	Klarup	2
Klarup	2	Klarup	2	Kås	2	Løgstør	2
Pandrup	2	Nørager	2	Løkken	2	Løkken	2
Skørping	2	Sindal	2	Nibe	2	Ranum	2
Støvring	2	Skagen	2	Nørager	2	Skørping	2
Tårs	2	Støvring	2	Pandrup	2	Sulsted	2
Vrå	2	Fjerritslev	2	Ranum	2	Tårs	2
Øster Vrå	2	Gandrup	2	Vodskov	2	Vodskov	2
Aabybro	2	Bindselev	1	Aars	2	Aabybro	2
Aalbæk	2	Hirtshals	1	Bindselev	1	Brønderslev	1
Arden	1	Hjallerup	1	Brovst	1	Dybvad	1
Brovst	1	Kongerslev	1	Byrum	1	Gandrup	1
Byrum	1	Terndrup	1	Dronninglund	1	Haverslev	1
Dybvad	1	Vrå	1	Farsø	1	Hjørring	1
Gandrup	1	Øster Vrå	1	Gandrup	1	Kongerslev	1
Gistrup	1	Aalbæk	1	Hirtshals	1	Kås	1
Kongerslev	1	Dybvad	1	Hjallerup	1	Pandrup	1
Kås	1	Aars	1	Kongerslev	1	Sindal	1
Ranum	1	Brovst	1	Skagen	1	Støvring	1
Storvorde	1	Løkken	1	Skørping	1	Svenstrup	1
Sulsted	1	Vadum	1	Storvorde	1	Sæby	1
Svenstrup	1	Vodskov	1	Sæby	1	Terndrup	1
Terndrup	1	Kås	1	Terndrup	1	Vrå	1
Vadum	1	Pandrup	1	Aalbæk	1	Øster Vrå	1
Vodskov	1	Sulsted	1	Sulsted	0	Aars	1

Brønderslev bymidte - ny belægning, nyt inventar, renoverede facader og afdæmpet skiltning

Skørping - boligområder i skovkanten

Sindal bymidte - ny belægning, nyt inventar, renoverede facader og afdæmpet skiltning

dæmpet skiltning, opholdstov og trafikfredelig-gørelse.

De hyppigst forekommende kvaliteter er nye belægninger og inventar, fredeliggjort hovedstrøg og tilstrækkelige butikker mv. til at skabe et udendørs shoppingmiljø. Der er også mange bymidter, hvor bebyggelsen danner et sammenhængende indtryk. Det kniber mere med renovering af de ældre bygninger og med butikkernes skiltning, og det er kun få bymidter, hvor der er udkik til landskabet.

Mange af byerne, der placerer sig over middel i vurderingen, har renoveret deres bymidter med ny belægning og nyt inventar, forretningsfacaderne er blevet afdæmpet og forskønnet, og nybyggeri er flot indpasset. Alle de gamle købstæder markerer sig med bymidter over middel. Det samme gælder en række nye byer, der gennem mange års indsats har

skabt en flot bymidte. Byer som Brønderslev, Fjerritslev, Nørager og Aars er eksempler på, hvordan helheden kan løftes gennem en målrettet indsats.

De lavt placerede byer er typisk ikke gået i gang med et helhedsløft af deres bymidte.

Boligområder

Byernes boligområder er vurderet med hensyn til om, der er områder med særlig høj arkitektonisk kvalitet, områder med særligt flotte gaderum, områder med udsigt, særlige landskabelige elementer, om boligområderne hænger sammen med resten af byen, om de generelt er ensartede eller varierede og om der generelt er sørget for grønne områder i boligområderne.

Byernes boligområder udmærker sig især ved, at næsten alle har godt vedligeholdte boliger. En stor del af områderne har udsigt og mange boligområder har grønne områder. Derimod lider boligområderne typisk af at være store og ensartede, og få områder har flotte gaderum.

Arden, Haverslev, Ranum, Skørping, Hals, Svenstrup, Tårs, Frederikshavn, Gistrup, Hjørring, Hobro, Løgstør, Nibe, Storvorde, Sæby og Aabybro udmærker sig ved at deres boligområder opfylder mange af de undersøgte elementer.

Karakterskabende elementer i byerne

Arden	Hotel midt i byen. Jernbanen. Nærhed til Rold Skov mod nord. Det nye kulturhus.
Bindslev	Uggerby Å. "Smedegården" - en stor og pænt restaureret bygning i byen. Højtliggende silo. Skulptur formet som kornaks ved indkørslen til byen. Torv med beplantning og pæn belægning ved Bindslev Hotel midt i byen.
Brovst	Byens beliggenhed på toppen af en bakke giver karakterskabende indfaldsveje, som er stærkt stigende og med smukke udsigter. Brovst Vandværk markerer indgangen til byen fra vest.
Brønderslev	Brønderslev Ny Kirke og gammel bankbygning (nu Teknisk Forvaltning) midt i byen. Gammel Vandtårn med maleriudsmykning og grønne lysbånd ud til hovedvejen i nord.
Byrum	Udkikstårnet. Den rødkalkede kirke.
Dronninglund	Dronninglund Slot. Alleen og skovarelaer fra slottet til byen.
Dybvad	Vandtårn og flere store karakteristiske bygninger ved indfaldsvejen.
Farsø	Vandtårn ved indfaldsvej fra nord-øst. Sygehusbygning på hovedgaden i syd
Fjerritslev	Migatronik ved indfaldsvej (står næsten som byportal). Den flot renoverede midtby. Hvid kirke centralt i byen. Han Herred Naturcenter på hovedgaden. Fjerritslev Kro i midtbyen. Dyreskueplads. Bryggeri der er blevet til bryggerimuseum.
Frederikshavn	Cloos-tårnet markerer indgangen til byen fra vest. Havet og bakkerne, som skaber en smuk ankomst til byen fra syd. Kirke og Krudttårnet. Havnen med de høje kranner, færger og "svævende" gangbroer, som kan ses fra mange steder i byen.
Gandrup	Øster Hassing kirke og rådhus på hovedgade. Gamle bindingsværkshuse omkring indfaldsvejen og de tilstødende boligområder.
Gistrup	Beliggenheden direkte op ad Lundby Krat
Hadsund	Mariager Fjord. Havnen. Broen. Himmerlandsgades forløb og det grønne i byen. Gågaden og dens originale udformning med vandløb.
Hals	Midtbyens smalle og snoede gader og byhusene. Skanseanlægget. Grøn plads med skulptur med mastemotiv i midtbyen. Havneområdet.
Haverslev	Torv ved kirke. Lille torv med ny belægning og inventar i bymidten.
Hirtshals	Hele scenariet ved ankomsten til byen: Færger og skorstenene der kan skimtes som forvarslere om industriområderne. Nordsømuseets høje reklame ved byens indgang. De store landskabelige elementer som havet, skov, klitter og morænebakker. Karakteristisk rådhus og fyr. Karakteristisk at byen ligger højt i forhold til hele havneområdet. Nærheden til vandet. Det meget store og aktive havneområde.
Hjallerup	Flere markante og højtragende industribygninger. Medborgerhus. Park ved byens indkørsel.
Hjørring	To store erhvervsbygninger med Varmeværk og Genbrugscenter markerer indgangen til byen fra indfaldsvejen. Karakteristisk plads med stor "ringskulptur" på Springvandspladsen. Gammel Hjørring med de små gamle byhuse og smalle brystsgader samt mange store gamle bygninger spredt rundt i byens centrum. Gennemgående grønt præg med bl.a. gadetræer. Nørgårds Plads.
Hobro	Fjorden og havnen. Sonofon bygning på havnen med høj lilla skorsten, der kan ses fra flere punkter i byen. Kirke midt i gågaden. Lang gågadestrækning. Meget kunst i bybilledet.
Klarup	Stort campingcenter og stor hvidmalet gård ved indfaldsvej. Super Bedst er omdrejningspunktet i midtbyen. Meget stort boligområde, som udgør størstedelen af byen, som ligger højt syd-øst for midtbyen.
Kongerslev	Gammel fabrik med høj skorsten ved østlig indfaldsvej. Højtliggende kirke. Det kuperede terræn. Karakteristiske sving på hovedgaden.
Kås	Hovedgadens sving i bymidten ved et lille torv med stort træ. Den gamle trælasts store bygning. Erhvervsbyen med Flextronics ud til omfartsvejen.
Løgstør	Kirke. Havnefronten. Vandet kan ses fra mange punkter i byen. Højtliggende boligområder med karakteristisk skrænt ned til midtby og vand. Fr. d. VII Kanal. Limfjordsmuseet.
Løkken	Klitlandskab. Sømærke i rødmalet træ beliggende højt i klitlandskabet. Den tætte bymidte med mange gule huse. Hele gågadesystemet med mange flotte bygninger. Forholdsvis ny belægning samt kunst i bybilledet. De gamle villaer omkring midtbyen.
Nibe	Nibe Renseanlæg og beplantning der former bynavnet ved indgangen til byen. Den tætte bymidte. Kirke. Gammelt tinghus. Gamle torve. Store dele af byen placeret på skrænt. Kystlinje og havn. Skalskoven.
Nørager	Hovedgaden. Større grønne områder ved Nørreagergård.
Pandrup	Den lange lige hovedgade. Møllen. Erhvervsbyen med Flextronics ud til omfartsvejen. Exners skulptur ved omfartsvejen.
Ranum	Ranum Kro i restaureret bygning i hovedgaden. Kirken. Det gamle statsseminarium og arkitekttegnet svømmehal.
Sindal	Hvid kirke midt i hovedgaden tæt på midtbyen med flot ny belægning omkring. Karakteristisk springvand/skulptur ved plads i hovedgaden. Meget kunst i bybilledet og mange springvand. Mange gamle stationsbygninger.
Skagen	Klitportaler på begge sider af indfaldsvejen. Bymidten og de tætte gamle boligområder med "skagenshuse". Havnen med de røde pakthuse. Fyrtårnene. Vandtårn. Mange karakteristiske gamle bygninger på hovedgaden (Chr. d. X's vej). Kirke midt i byen. Skagen Odde Museet.
Skørping	Byen i skoven. Kik til skoven flere steder fra i byen. Flere gamle stationsbygninger som er flot restaurerede og velbevarede og samlet omkring jernbanen. Rebild Park Hotel. Jyllandsgades jævnt stigende forløb. Kirke kan skimtes mellem bygninger fra byens hovedgade.
Storvorde	Kirke midt i byen. De højtliggende boligområder i ny bydel.
Støvring	Hobrovej som går hele vejen gennem byen. Baunebakkeskolen.
Sulsted	Sulsted Kro mod nord og skolen lmod syd. Byens karakteristiske opdeling i to hoveddele - Sulsted Kirkeby og Sulsted Stationsby.
Svenstrup	En række nye erhverv med høj arkitektonisk værdi med facader ud til den gennemgående hovedvej. Det grønne område langs Guldbækken. Gammel stationsbygning.
Sæby	Den gamle bydel. To torve i midtbyen. Det ene med karakteristisk skulptur. Højt hvidt tårn placeret på et højt punkt. Sæby kirke. Sæby Å. Skulpturen på havnen. Sæbygård.
Terndrup	Den gamle kro. Større sø i rekreativt område med skulptur. Åen der krydset byen og vejens snoede forløb over åløbet.
Tårs	Kirke og kirkegård midt i byen. Tårs Hotel. Gammelt mejeri med nye funktioner. Det bakkede landskab.
Vadum	Den meget langstrakte hovedgade. Store allétræer langs hovedgaden og på de større boligveje.
Vodskov	Byens placering direkte op ad Hammer Bakker, som kan ses fra mange steder i byen. Den tidligere åndssvageforsorgs bygninger. Gammel mølle ved midtbyen. Højtliggende hvid kirke. Hovedgaden Vodskovvej.
Vrå	Stationsbyen med bl.a. gammel stationsbygning i midtbyen. Vrå Højskole. Engelund Kunstmuseum. Vrå Andels meget store og høje bygning. Gammelt tårn med rødt kuppeltag ved indfaldsvej.
Øster Vrå	Kirke. Grønt anlæg med åløb. Flere store gule bygninger i midtbyen. Halkomplekset.
Aabybro	Ankomstcentret og erhverv med moderne arkitektur ved vestlig indfaldsvej. Torvet med idrætshallen og ny bebyggelse i bymidten. TV2-bygningen, medicencentret og søen. Mange rundkørsler.
Aalbæk	Hovedgaden gennem byen med butiksgaden på tværs. Vejen ud til havnen.
Aars	Den renoverede hovedgade. Museet. Kunsten i bybilledet. Per Kirkeby's rødstensmur. Parken.

Svenstrup - erhvervsbyggeri af høj kvalitet

Nibe - indfaldsvej med kik over Limfjorden

Erhvervsområder

Byernes erhvervsområder er vurderet med hensyn til om, der er områder med særlig høj arkitektonisk kvalitet, særligt flotte vejforløb, let adgang til det overordnede vejnet, nærhed til motorvej eller hovedlandevej, god sammenhæng med resten af byen, variation, grønne områder og om bygnin-
gerne er godt vedligeholdte.

Erhvervsområderne udmærker sig generelt ved, at mange ligger tæt på motorvej eller hovedlandevej og de fremtræder som velvedligeholdte områder. Lidt under halvdelen af byerne har erhvervsområder, der indeholder grønne områder. Kun få byer har erhvervsområder med særlige arkitektoniske kvaliteter og særligt flotte vejforløb.

Tårs, Frederikshavn, Vadum, Hjørring, Hobro, Svenstrup, Aabybro, Brønderslev og Støvring har erhvervsområder, der samlet set har høj kvalitet.

Hadsund, Hobro, Frederikshavn, Hirtshals, Hjørring, Støvring og Svenstrup har erhvervsområder med særlig høj arkitektonisk kvalitet.

Indfaldsveje

Byernes mest trafikerede indfaldsvej er vurderet med hensyn til om bygningerne giver et sammenhængende indtryk og har renoverede facader, nye belægninger, afdæmpet skiltning, om der er et grønt præg med eksempelvis vejtræer, hensyn til cyklister og om trafikken ledes nemt og overskueligt til bymidten.

Mere end trefjerdedele af indfaldsvejene er indrettet under hensyntagen til cyklister og leder trafikken let og overskueligt ind til bymidten. Langs omkring halvdelen af indfaldsvejene giver bebyggelsen et sammenhængende indtryk, og der er vejtræer eller andre grønne elementer langs ca. halvdelen af indfaldsvejene. Kun få indfaldsveje har nye belægninger og inventar og bebyggelse med renoverede facader.

Bindslev, Dronninglund, Frederikshavn, Hadsund, Hals, Nibe, Nørager, Storvorde, Vadum og Aalbæk har indfaldsveje, der samlet vurderet har høj kvalitet.

Frederikshavn og Dronninglund og Hadsund er værd at fremhæve som byer, der har særligt smukke indfaldsveje.

Indfaldsvejen til Frederikshavn er smukt beliggende på det smalle forland mellem kysten og havskrænten, og der er som noget enestående udsigt over havet samtidig med, at havnens kraner mv. er et tydeligt fikspunkt, der viser retningen mod centrum.

Indfaldsvejen til Hadsund udmærker sig ved at passere igennem et skovområde nord for byen. På tærsklen til byen ligger indfaldsvejen på det høje terræn, hvor der er udsigt over byen. Gennem byen er der høj bøgeskovsbeplantning. Slutteligt passerer indfaldsvejen Mariager Fjord.

Indfaldsvejen til Dronninglund passerer forbi Dronninglund Slot. Vejen har et flot bugtet forløb, og der er skov på begge sider ind til bygrænsen.

Karakterskabende elementer

Alle byer kan finde kvaliteter i deres bymiljø, og der er karakterskabende elementer at udvikle bymiljøet efter. De gamle købstæder har mange og stærke karakterskabende elementer, men der er også flere nyere byer, som har udviklet stærke karakterskabende elementer.

Aars og Fjerritslev er eksempler på, hvordan stationsbyer kan udvikle deres bymiljø gennem renovering af bymidten.

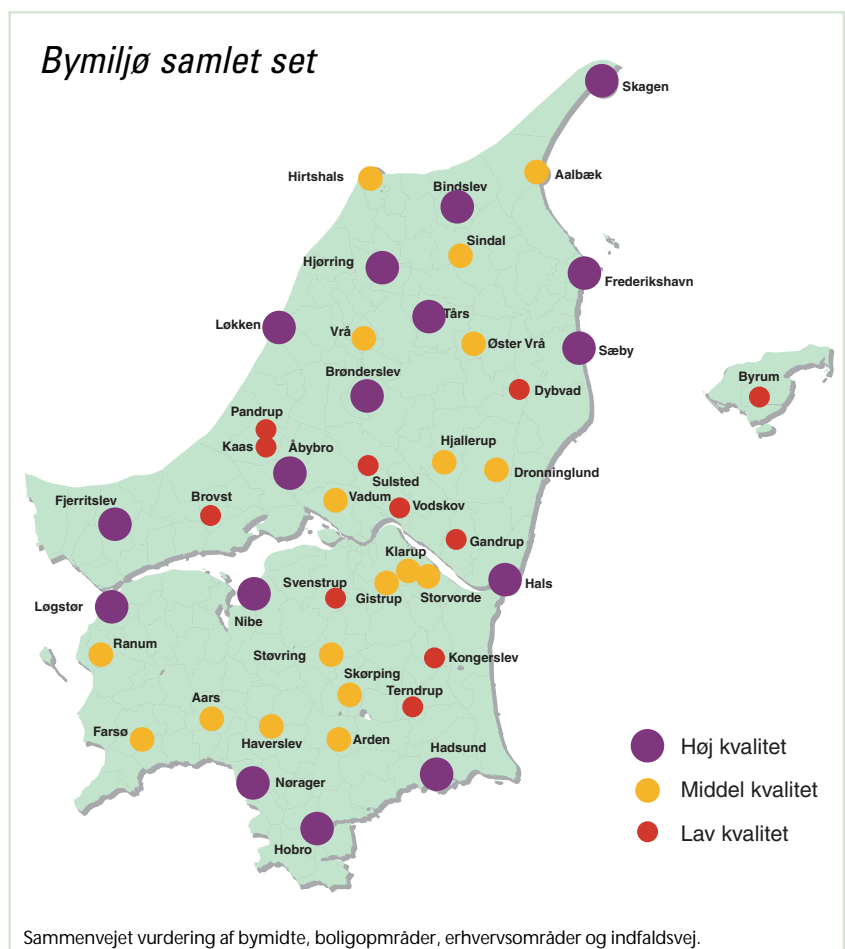
Aars har skabt en profil ved bevidst og ambitiøs brug af kunst i bybilledet og en spændende udvikling af museet.

Fjerritslev har ud over renoveringen af bymidten markeret sig med Bryggerimuseet og Han Herred Naturcenter, som understreger byens historie som stationsby og naturmæssige beliggenhed.

De bedste bymiljøer

En række byer melder sig som kandidater til at være byen med det bedste bymiljø. Bymiljøet forbindes ofte med miljøet i bymidten. Hvis hele byen indgår i vurderingen, hvor også indfaldsvejen, boligområderne og erhvervsområderne tæller, så er Frederikshavn, Hals, Hadsund, Hobro eller Nibe fem bud på en favorit til titlen.

Nørager er et eksempel på en mindre og nyere by, der har udviklet et godt bymiljø samlet set. Der er skabt en pæn midtby. Butikker og service er samlet omkring torvearealer og hovedgaden, og ny belægning, torvedannelser, kunst mv. har forskønnet bymidten. Desuden er der gode boligområder med forbindelse til landskabelige elementer som skov, rekreative områder og søer.

4. BYERNES TILGÆNGELIGHED

Trafikal tilgængelighed og IT-infrastruktur

En høj tilgængelighed, dvs. kort afstand og transporttid, til offentlig og privat service samt arbejdspladser har stor betydning for såvel borgere og virksomheder.

Størvirksomheder kan rekruttere folk fra Århus, fordi vi er sydvendte. Det betragtes som overkommeligt at pleje bekendtskabet med Århus fra Støvring. Preben Larsen, Mekoprint, Støvring

„Tilgængelighed“ skal betragtes i et bredt perspektiv. I dag er der ikke blot tale om, at den trafikale tilgængelighed

skal være i orden: Tilgængeligheden til højhastighedsdataforbindelser som fx lyslederkabler har også betydning for en bys udviklingsmuligheder.

Tilgængelighedsanalyser

Med udgangspunkt i Nordjyllands Amts trafikmodel er der gennemført beregninger af den tidsmæssige tilgængelighed til udvalgte, regionale mål, som samtidig udgør store arbejdspladskoncentrationer. Der er også, med udgangspunkt i køreplanerne, foretaget vurderinger af tilgængeligheden med den kollektive trafik.

Der er taget udgangspunkt i om de pågældende servicefunktioner kan nåes inden for en tidsafstand på 30 minutter, som vurderes at være udtryk for en høj tilgængelighed.

Høj tilgængelighed med motorvej og jernbane

Den højeste tilgængelighed til de overordnede servicefunktioner, kulturtilbud mv. findes i de centrale dele af amtet, med også i store dele af Vendsyssel er der høj tilgængelighed.

Den høje tilgængelighed er især baseret på de nord-sydgående motorvejsforbindelser og jernbaner.

Tilgængeligheden på de øst-vest-gående forbindelser er, særligt ifht. den kollektive trafik, langt dårligere. Det betyder, at især det vestlige og

sydlige Himmerland samt Hanherred står svagt ifht. høj tilgængelighed til den overordnede service mv.

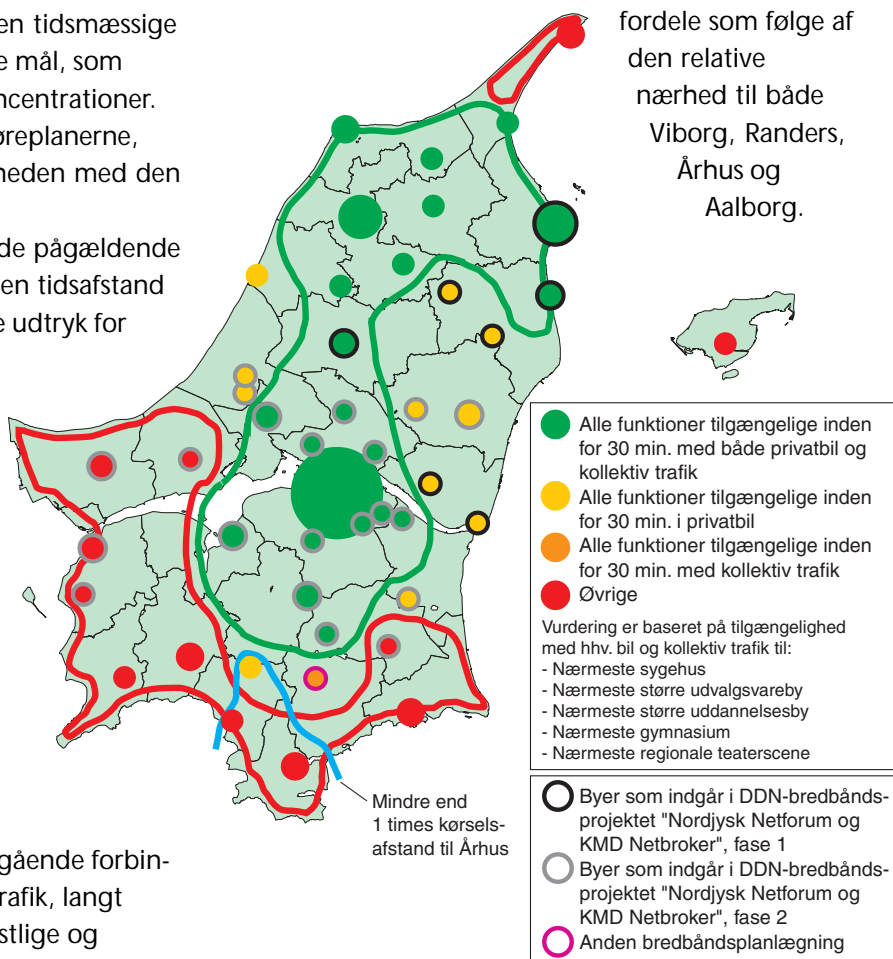
Her er der ganske vist mange servicefunktioner i form af gymnasier, sygehuse mv., men områderne mangler byer der er tilstrækkeligt store til fx. at tilbyde et fuldt udbud af udvalgsvarerhandel i alle kategorier (defineret som byer med en lokalkøbsandel på over 100 for alle hovedgrupper). Byerne mangler også nærhed til som fx regionale kulturtilbud. For Skagen og Læsø har afstanden til Frederikshavn især betydning for tilgængeligheden.

Relationer mod syd og vest

For byerne i amtets sydlige og vestlige områder har de nærmeste, store centre imidlertid også stor betydning. Her står byerne mod vest svagest, da den nærmeste, større by - Thisted - ganske vist indeholder en række servicefunktioner, men ikke i det brede spektrum, som fx dækkes i Aalborg og Hjørring.

Byerne i det sydlige Himmerland har en række

fordele som følge af den relative nærhed til både Viborg, Randers, Århus og Aalborg.

Farsø, Aars og Hobro har også Viborg inden for rækkevidde. Hobro og de omkringliggende byer har overkommelig afstand til Randers.

Århus spiller også en rolle ifht. de sydligste byer i Himmerland. Tidsafstanden er ganske vist relativ stor, men det opvejes i vidt omfang af det meget store udbud af service, arbejdspladser, kulturtilbud mv., som findes i Århus. Interviewene afspejler således, at Århus' betydning strækker sig endnu længere nordpå og omfatter bla. Støvring.

Tilgængelighed og udvikling?

Det er bemærkelsesværdigt, at "tilgængelighedens geografi" ikke afspejles i den faktiske udvikling ifht. væksten i bl.a. indbyggertal og arbejdspladser. Store dele af Vendsyssel har fx. høj tilgængelighed til et bredt spektrum af service, kulturtilbud mv., men har samlet set ikke oplevet samme positive udvikling som fx flere af de himmerlandske kommuner, der står relativt svagere tilgængelighedsmæssigt. En af årsagerne er formentlig, at de sydvendte byer relaterer sig mod et meget stort arbejdsmarked mod både nord og syd, i modsætning til byerne nord for fjorden.

IT-infrastruktur - optiske fibre er fremtiden

IT-infrastruktur er blevet en væsentlig konkurrenceparameter, og ADSL-forbindelser til internet i dag dækker i dag en væsentlig del af landet.

I fremtiden forventes det dog, at bla. kraftigt stigende „trafik“ på internet, digitalt TV mv. vil betyde, at kommunikationen vil ske via optiske fibre, som også giver mulighed for fx. digital telefoni.

En række operatører har hver deres net af lyslederkabler, men beliggenhed og kapacitet hemmeligholdes ofte. Derfor er der ikke foretaget en koordineret planlægning af nettets udbredelse, hvilket anses for at være en afgørende betingelse for udbredelsen af bredbånd via til alle. Nogle af lyslederkablerne passerer desuden blot gennem landsdelen, uden „tilkoblingspunkter“.

Mange kommuner har selv lagt kabler ned, men det sikrer ikke nødvendigvis forbrugere og virksomheder gode forbindelser. Det er således ikke muligt at give ét, samlet overblik over den aktuelle IT-infrastruktur.

I Det Digitale Nordjylland arbejdes der i projektet „Nordjysk Netforum og KMD Netbroker“ med en koordineret planlægning for bredbåndsforbindelser. De første kommuner er Hals, Brønderslev, Frederikshavn og Sæby Kommuner. I fase 2 vil yderligere 12 kommuner blive inddraget. Arden Kommune er desuden langt fremme med et selvstændigt projekt.

Tilgængelig service, kulturtilbud mv. inden for 30 min. med privatbil og kollektiv transport

	Sygehus	Større udvalgsareby*	Større uddannelsesby*	Gymnasium	Regional teaterscene	I alt
Bindselev	••	••	••	••	••	10
Brønderslev	••	••	••	••	••	10
Frederikshavn	••	••	••	••	••	10
Gistrup	••	••	••	••	••	10
Hirtshals	••	••	••	••	••	10
Hjørring	••	••	••	••	••	10
Klarup	••	••	••	••	••	10
Nibe	••	••	••	••	••	10
Sindal	••	••	••	••	••	10
Skørping	••	••	••	••	••	10
Storvorde	••	••	••	••	••	10
Støvring	••	••	••	••	••	10
Sulsted	••	••	••	••	••	10
Svenstrup	••	••	••	••	••	10
Sæby	••	••	••	••	••	10
Tårs	••	••	••	••	••	10
Vadum	••	••	••	••	••	10
Vodskov	••	••	••	••	••	10
Vrå	••	••	••	••	••	10
Aabybro	••	••	••	••	••	10
Aalbæk	••	••	••	••	••	10
Arden	••	••	••	••	•	9
Farsø	••	•	••	••	•	8
Haverslev	••	•	••	••	•	8
Nørager	••	••	••	••	•	8
Dronninglund	••	•	•	••	•	7
Gandrup	••	•	•	••	•	7
Hjallerup	••	•	•	••	•	7
Hobro	••	••	•	••	•	7
Aars	••	•	••	••	•	7
Dybvad	•	•	•	••	•	6
Løkken	•	•	•	••	•	6
Kås	•	•	•	•	•	5
Pandrup	•	•	•	•	•	5
Øster Vrå	•	•	•	•	•	5
Hals	•	•	•	•	•	5
Kongerslev	•	•	•	•	•	5
Brovst	••	•	•	••	•	4
Fjerritslev	••	•	•	••	•	4
Hadsund	••	•	•	•	•	4
Løgstør	•	•	•	••	•	4
Skagen	••	••	•	•	•	4
Terndrup	••	•	•	•	•	4
Ranum	•	•	•	•	•	3
Byrum	•	•	•	•	•	0

• : Tilgængelighed inden for 30 min. med privatbil.

•• : Tilgængelighed inden for 30 min. med kollektiv transport.

Konstant "produktudvikling"

Byernes service- og kulturtilbud er et vigtigt element i byernes kvalitet som bo- og levesteder. Konkurrencen mellem byerne om at være attraktive for deres indbyggere og for tilflyttere

Kunstcentret er kommet i stand gennem gaver fra borgere, frivilligt arbejde mv. Det har givet ny glæde og stolthed i Dronninglund. I fremtiden skal vi kæmpe for at bevare sygehuset og ellers bevare byens aktivitetsniveau. Hanne Nygaard, Ejendomsrådgiver og formand for Dronninglund samvirke

medfører en konstant "produktudvikling" af byernes service- og kulturtilbud.

Den generelle udviklingsmønster er, at de mindre og mellemstore byer mister detailhandels- og private servicetilbud, men der udvikles samtidig nyt inden for fx idræt, kultur og fritid.

De senere år er fx kultur- eller medborgerhuse, forskønnede bymidter og golfbaner blevet en del af det moderne "byudstyr". Mere end halvdelen af byerne har i dag golfbane inden for 10 km eller en renoveret bymidte, og næsten halvdelen har kulturhus.

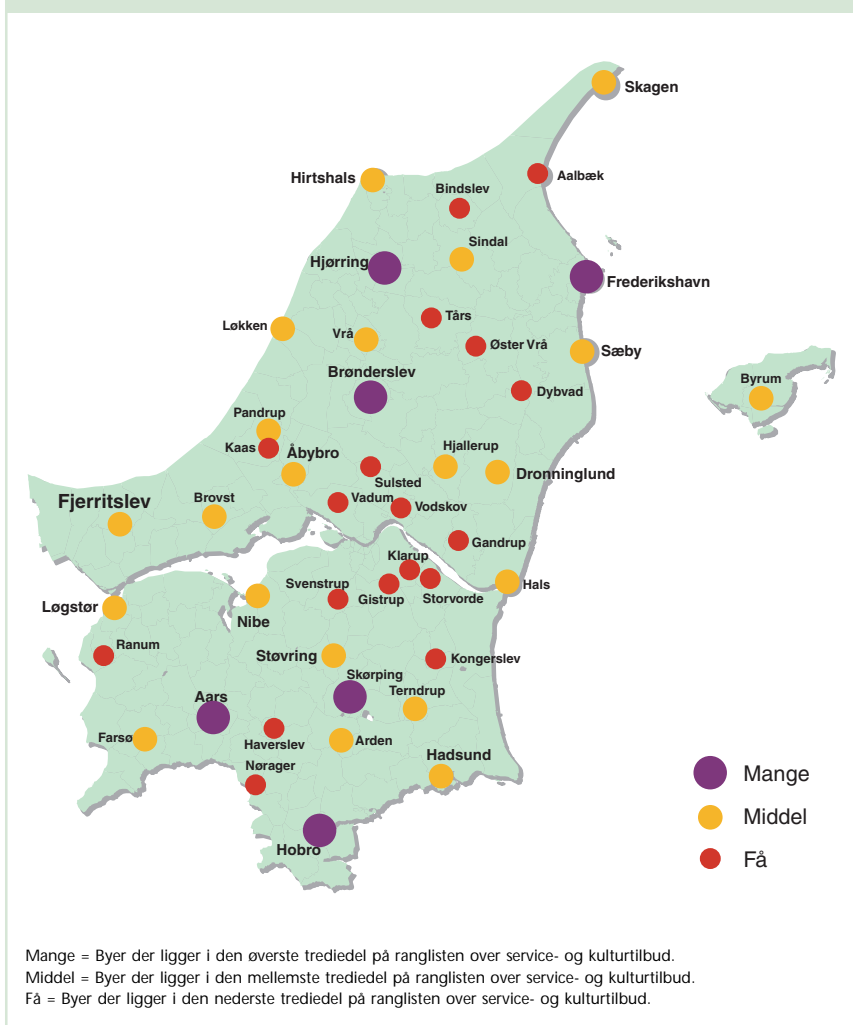
Det almindelige udbud er godt fordelt

Næsten alle byer er fuldt udstyret med de mest almindelige service- og kulturtilbud, hvilket illustrerer, at de basale service- og kulturtilbud er decentralt beliggende. Alle byer har pasningsgaranti, pengeinstitut og supermarked og mindst 42 ud af de 45 byer har idrætshal, læge, borgerforening, skole med overbygning, ældrecenter og tandlæge. 30 af de 45 byer har mere end halvdelen af service- og kulturudbudene.

Bratskov - medborgerhus i Brovst

Service- og kulturtilbudenes fordeling

Udbredelsen af specialiserede service- og kulturtilbud

Frederikshavn	10
Hjørring	9
Hobro	9
Brønderslev	7
Aars	6
Skørping	5
Skagen	4
Byrum	3
Fjerritslev	3
Ranum	3
Støvring	3
Aabybro	3
Brovst	2
Dronninglund	2
Farsø	2
Hadsund	2
Hjallerup	2
Løgstør	2
Pandrup	2
Terndrup	2
Vrå	2
Arden	1
Haverslev	1
Hirtshals	1
Kås	1
Nibe	1
Svenstrup	1
Sæby	1
Øster Vrå	1
Bindslev	0
Dybvad	0
Gandrup	0
Gistrup	0
Hals	0
Klarup	0
Kongerslev	0
Løkken	0
Nørager	0
Sindal	0
Storvorde	0
Sulsted	0
Tårs	0
Vadum	0
Vodskov	0
Aalbæk	0

* Specielle service- og kulturtilbud er definerede ved at de findes i mindre end halvdelen af de 45 byer og omfatter kulturhus, biograf, statsanerkendt museum, IT-iværksætterhus, sygehus, gymnasium, videregående uddannelse, varehus, teater og højskole
Skøjtehal

Ingen steder i amtet har borgerne mere end 10 km til de 9 mest almindelige service- og kulturtilbud.

De specielle service- og kulturtilbud samlet på få byer

De specielle service- og kulturtilbud, som mindre end halvdelen af byerne har, findes kun i få byer - især de store. Byerne, der har 3 eller flere specielle service- og kulturtilbud, er Frederikshavn, Hjørring, Hobro, Brønderslev, Aars, Skørping, Skagen, Aabybro, Fjerritslev og Byrum. De mest sjældne service- og kulturtilbud ligger fortrinsvis i de større byer, men der er også undtagelser. Skørping og Byrum ligger højt på listen over byer med flest specielle service- og kulturtilbud, og der er fx højskole i Støvring og Vrå.

Specialiseret detailhandel i Hjørring

Foto: Fjerritslev Kommune

Fjerritslev Gymnasium

I 16 byer er der ingen specielle service- og kulturtilbud.

Byer med stort udbud

De byer, der har stor bredde i deres service- og kulturudbud i forhold til indbyggertallet, er byer, som ikke ligger i samme kommune som en af de større byer. Byrum og Skørping har særligt mange service- og kulturtilbud i forhold til indbyggertallet, men også Arden, Farsø, Fjerritslev, Løkken, Terndrup, Nørager, Sindal, Brovst, Hals og Ranum har mange tilbud.

Byer med lille udbud

Byer, der har begrænset bredde i deres udbud i forhold til indbyggertallet, er typisk byer, der ligger tæt på større byer.

Gistrup, Vodskov, Svenstrup, Klarup og Sæby er de 5 byer, der har færrest tilbud i forhold til indbyggertallet.

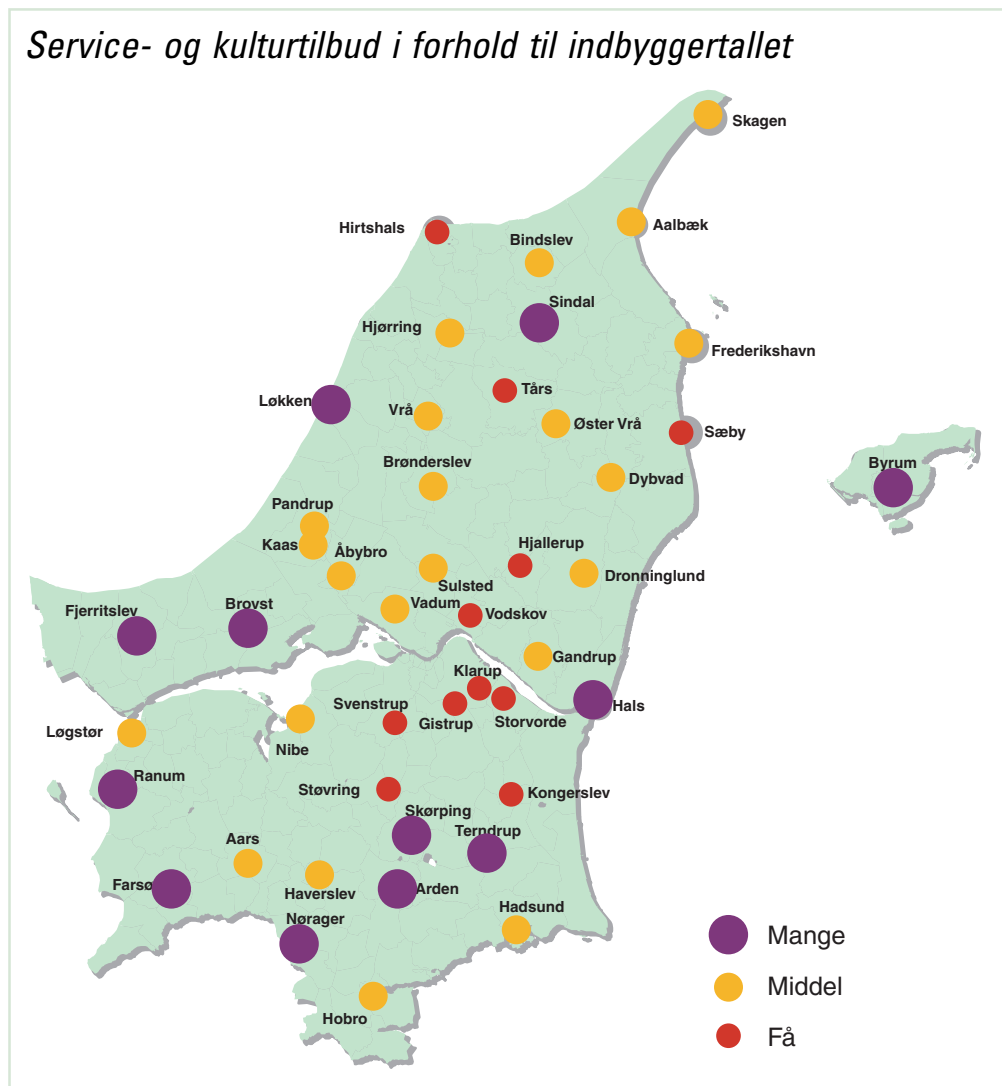
Lokalt engagement

Mange former for service- og kulturudbud er kommet i stand på borgernes initiativ.

Dronninglund Kunstcenter er et eksempel på et nyt kulturtilbud, der er kommet i stand på basis af et stort borgerengagement. Der er også eksempler på specielt og meget kendt byudstyr som fx børnenes jord i Vrå.

Golfbane ved Terndrup og Skørping

6. BYLIVET

Borgerne gør en forskel

Byernes borgere er i høj grad med til at bestemme om deres by er en god by at bo og leve i. Et rigt foreningsliv, et godt sammenhold, tryghed og omsorg, en positiv livsform er alt sammen med til at øge byens kvaliteter.

Foreningslivet blomstrer overalt

Et aktivt og mangeartet foreningsliv kendetegner ifølge interviewene alle undersøgte byer. Selv de

Vrå er en tolerant by. Det skyldes højskolen. Vi er vant til at se unge med hanekam.

Arne Larsen Ledet, Folkeskolelærer, Vrå

mindste byer fremhæver deres aktive og rige foreningsliv. Da alle har et godt for-

eningsliv, er det svært for byerne at profilere sig med det, men byerne skal passe på ikke at miste det. Især de mindre byer skal værne om deres foreningsliv, da de ikke har så stor variation i deres øvrige tilbud som de større byer.

Skørping er et godt eksempel på, hvordan der kan arbejdes med nyskabelse i foreningslivet omkring byens medborgerhus og biograf, Kulturstationen og Kinorevuen. Her er der fx arrangementer med kendte kunstnere og lokalt dukketeater.

Mange peger på, at foreningsarbejdet hviler på nogle få, og at der tegner sig et generationsskifteproblem på lederfronten.

Sammenhold

Byernes evne til at stå samme og være gode til at løfte fælles opgaver tegner et varieret billede.

Nogle byer har et forbilledligt sammenhold. Det er især byer, som har et fælles projekt at være sammen om. Det kan fx være et årligt marked eller en festival, der skal planlægges og gennemføres. I byer, hvor der gennemføres meget store arrangementer som fx Hjallerup Marked er stort set hele byen og oplandet involveret som frivillige, og det skaber sammenhold. Sammenholdet kan også være skabt af en følelse af at være overladt til sig selv. Det bliver Kås nævnt som et eksempel på.

Andre steder fungerer sammenholdet ikke. Flere peger på, at byens liv foregår i grupper, og at der ikke er noget, der binder det hele sammen. Det

nævnes i flere byer, fx Dybvad, Gandrup og Pandrup samt Fjerritslev, hvor borgerforeningen blev nedlagt i 2002.

Tryghed og omsorg

Der er en udbredt opfattelse af, at byerne er trygge steder at bo og leve i. Nogle få byer nævner en aktuel sag, fx en indbrudsbølge eller rockerproblemer, som noget der har brudt billedet af tryghed, men det betragtes som noget forbigående og påvirker ikke billedet af, at byerne grundlæggende er trygge.

De store turist- og havnebyer er opmærksomme på, at omverdenen har et billede af dem som mindre trygge byer, men lokalt opfattes der ikke problemer trods det store besøg af gæster.

Byerne opfattes også som meget trygge steder for børn. De få undtagelser drejer sig om trafikproblemer med fx utrygge skoleveje. Det nævnes fx i Hirtshals, Ranum, Skørping og Sulsted.

Der er også enighed om, at borgerne i alle byerne er omsorgsfulde over for hinanden. Hvis folk får problemer, så vil andre gribe ind.

Åbenhed overfor tilflyttere

Det gamle ordsprog om, at man skal bo tre generationer i en by for at blive accepteret, gælder ikke mere. I alle byer ser man gerne, at folk flytter tilderes by. Tilflytterne bliver generelt modtaget med åbenhed, men det er op til tilflytterne selv at udnytte åbenheden til at komme ind i byernes liv. Byerne modtager deres tilflyttere stort set ens, mender er måske en tendens til at byerne langs vestkysten fra Pandrup til Skagen er lidt mere lukkede i deres omgangsform. Nogle få byer har tilbud til de nytillflyttede. Fx. udsender Støvring og Sulsted en velkomstfoler.

Traditionelle og nye livsformer

Livet i de nordjyske byer kan i store træk beskrives som almindeligt og ensartet. Markante miljøer som fx 1800-tallets kunstnermiljø i Skagen findes ikke i dag. Selv i de største byer som Hjørring og Frederikshavn er der ikke miljøer med specielle livsformer, der springer i øjnene.

De oprindelige forskelle i livsformer mellem egnene virker udviskede. De lokale særpræg frem-

hæves kun nogle få steder. Flere peger på, at mentaliteten langs kysten fra Pandrup via Skagen til Frederikshavn skiller sig ud fra midtlandet og Himmerland. Kystmentaliteten kendetegnes af en mere lukket men også direkte og resultatpræget omgangsform, og der er ikke stor autoritetstro.

I yderområderne er der generelt en større opfattelse af en rodfæstet identitet og en stolthed, der knytter sig til historien.

Havnebyerne er stadigvæk noget særligt. Det lidt mere barske liv findes stadigvæk, men brydes også af, at havnene og havnebyerne har fået nye funktioner oven i de traditionelle.

Turismen sætter sit præg på livet i en by. Turistbyerne fremhæver, at de mange besøgende giver tolerance og åbenhed. En højskole kan have samme effekt. I Vrå bringer højskolen nye impulser til byen og det giver større tolerance og åbenhed. Turismen har også negative konsekvenser. I Skagen opkøbes helårsboliger af udefrakommende, og det giver triste og døde gadestrækninger uden for sæsonen.

De traditionelle forskelle i mentalitet og livsstil mellem byerne og egnene er udvisket. I dag præges forskellene i livsstil i højere grad af, at hvem der bor i byerne, og her tegner der sig et billede af en specialisering mellem byerne.

Hvem bor hvor?

Stort set alle mindre og mellemstore byer har unge familier og i næste række ældre som målgruppe.

Især byerne omkring Aalborg har de unge familier som målgruppe. Byerne konkurrerer om at tiltrække de unge, der flytter i forbindelse med, at de stifter familie. Flere steder peger man på, at unge familier, der flytter til byen, ofte er født eller vokset op på stedet.

Byernes politik mod de ældre som målgruppe retter sig mod at dække behovet hos de ældre fra byen og dens opland. I flere mindre byer i yderområderne er pensionerede landmænd fra oplandet en væsentlig målgruppe.

Det grå guld flytter til kysten

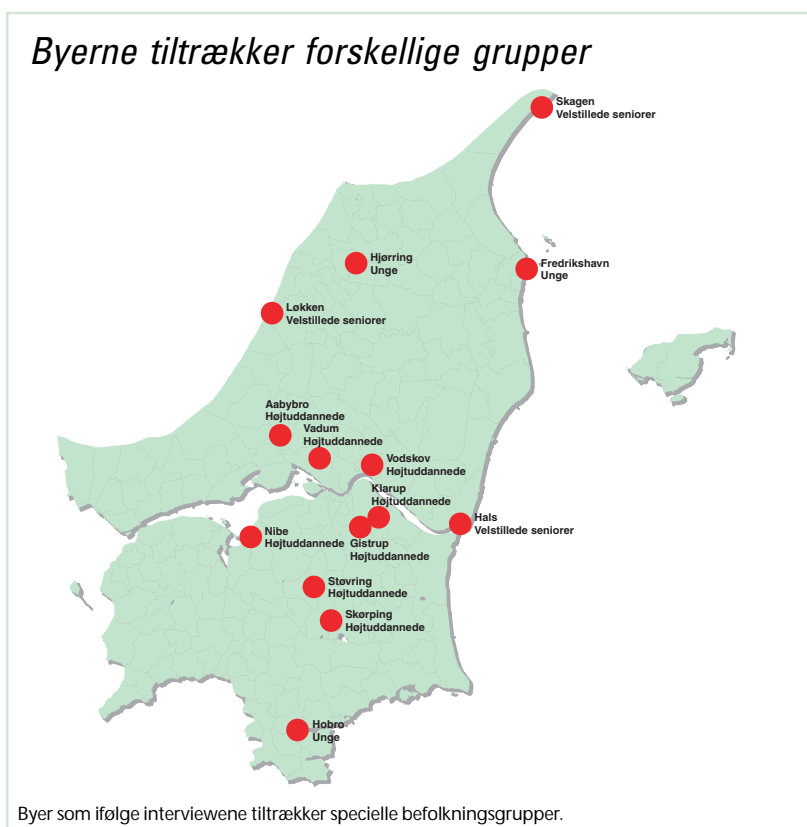
Nogle få byer tiltrækker "det grå guld". Byer som Løkken, Skagen, Aalbæk, Byrum, Sæby og Hals tiltrækker velhavende seniorer i kraft af deres attraktive beliggenhed ved kysten.

De unge trækker mod de store byer

De unge bosætter sig i vid udstrækning i de store byer ind til de stifter familie. Kun Hjørring, Frederikshavn og Hobro markerer sig som byer, der ser ud til at kunne tiltrække unge.

De højtuddannedes og velhavendes byer

Nogle få byer appellerer til de højtuddannede og højtlønnede. Det store flertal af byer henvender sig til mellemklassen. Folk med høje indkomster og uddannelser flytter især til Hals, Løkken, Nibe, Skørping, Støvring, Aabybro, Klarup, Vadum, Vodskov og Gistrup, som enten ligger ved kyst eller skov, har attraktivt bymiljø eller ligger tæt på Aalborg. Flere af byerne arbejder bevidst på at øge deres konkurrencedygtighed over for målgruppen af højt uddannede og højtlønnede.

7. BYERNES IMAGE OG IDENTITET

Godt image og klar profil

I konkurrencen mellem byerne om at være attraktive bo- og levesteder er det vigtigt at have en klar profil, der markerer byen tydeligt udadtil, og et godt image, der gør, at folk har et positivt billede af byen.

Profilskabende elementer

Byerne kan være kendte for et godt slogan, kendte personer, smukke bygninger, store attraktioner, kendte virksomheder eller naturen kan gøre byerne kendte og skabe et en positiv opfattelse af dem.

Kendte slogans

Hobro har sloganet "Hå do wåt i Hobro". Frederikshavn er kendt som rødspættebyen. Begge slogans

er gamle. Der er ikke gode eksempler på nye slogans, der gør en by kendt.

Hjørring markedsfører -

eller brander - sig med sit navn skrevet på en grafisk markant måde, og byer som Skagen og Løkken markerer sig med billeder i bevidstheden alene ud fra bynavnet.

Kendte personer

Kendte personer kan gøre byen, de bor i eller kommer fra kendt uden for landsdelen. "Byambassadører" er nutidige eller tidligere folketingspolitikere eller ministre som Ole Stavad fra Brovst, Arne Toft fra Arden og H. O. A. Kjeldsen fra Farsø, sportspersonligheder som Hans Nielsen, der kom fra Brovst, og Tom Kristensen, der kom fra Hobro, og kendte kunstnere som Susi og Leo, der forbindes med Skagen.

Det er bemærkelsesværdigt, så mange personligheder, der tidligere har været forbundet med Frederikshavn. Det gælder fx Harald Nielsen, Jens Risgaard Knudsen, Erik Mortensen, Jens Gaardbo, Elsebeth Gerner Nielsen, Allan Olsen og Lotte Kjærskov. Også andre byer fremhæver personlige-

der, som tidligere gjorde deres by kendt, mens der er færre eksempler på byambassadører i dag. Flere af de eksempler, der er blevet foreslået, er kendte personligheder, som er flyttet fra landsdelen, og der er andre, som ikke træder tydeligt frem som repræsentant fra den by, de bor i.

Kendte sportsklubber

Sportsklubber inden for de store sportsgrene er med deres gode dækning i medierne med til at sætte byerne, de kommer fra på landkortet. Inden for de store idrætsgrene er der i de nordjyske byer Fox Team Nord fra Frederikshavn og Sæby, Frederikshavn Ishockeyklub og Fortuna Hjørring. Blandt de mindre idrætsgrene på højeste niveau er der fx bordtennis i Brønderslev, Jetsmark Bokseklub i Pandrup og Kås, speedway i Brovst, og Hadsund har en verdensmester i roning.

Kendte bygninger, attraktioner og aktiviteter

Skagen skiller sig ud med mange landskendte bygninger, attraktioner og aktiviteter som fx Skagen Museum, Skagen Odde Naturcenter, fyr, Den tilsandede Kirke, pakhusene på Skagen Havn og Skagen Visefestival.

Herudover er de kendte bygninger, attraktioner og aktiviteter i de nordjyske byer mere spredte og enkeltstående, som fx Krudttårnet i Frederikshavn, Hjørring Revuen, Nordsøcentret i Hirtshals, strandhusene ved Løkken, Hjallerup Marked, Nibe-festivalen og Fyrkat i Hobro.

Kendte firmaer

Der er i mange nordjyske byer større virksomheder, som er landskendte, men i mange tilfælde er det vanskeligt at afgøre om de forbindes med byerne, de ligger i. Som nogle mere markante kan nævnes Karstensens Skibsværfts, Skagen Yachtværft og Fiskernes Fiskeindustri i Skagen, Launis i Aalbæk, Color Line i Hirtshals, Stena Line, Ørskov Værft og Martin Gruppen i Frederikshavn, Bisca i Hjørring, Flextronics i Pandrup og Kås, TV Nord og Nordjyllands Mediecenter i Aabybro, Color Print i Vadum, Migatronic i Fjerritslev, Løgstør Rør, Mekoprint i Støvring og Alto, Uponord, Trip Trap og Dator/Crisplant i Hadsund.

Det afgørende for Gistrup er, at byen ligger op til Lundby Krat. Byen som sådan er vi ikke stolte af. Den har ikke nogen identitet. Der er ingen centrum, parker eller flotte bygninger. Birgitte Gregersen, Formand for Gistrup beboerforening.

Kendte arrangementer

Mange byer har lokale arrangementer, som byen og oplandet deltager i. Enkelte byer markerer sig med store arrangementer, som er kendt ud over landsdelens grænser. Som eksempler på arrangementer, der er kendte uden for landsdelen, og som er tæt knyttet til byen, hvor de foregår, kan nævnes Skagen Visefestival, Hjørring Revuen og Danacup i Hjørring, Nibefestivalen, Hjallerup Marked og Grundlovs møde i Terndruplund.

Kendte naturområder

Grenen og Råbjerg Mile i Skagen, Dronninglund Storskov, Rold Skov ved Skørping og Arden, Vejlerne ved Fjerritslev, Mariager Fjord ved Hadsund og Hobro samt strandene ved Løkken, Hirtshals, Skagen, Aalbæk og Sæby er naturområder, der gør byerne kendte.

Samlet vurdering

Skagen er en særdeles højprofileret by. Den har en beliggenhed, som ingen kan være i tvivl om, bynavnet er kendt og den er højprofileret inden for både bygninger, arrangementer, firmaer og naturen. Også Frederikshavn, Hjørring, Hirtshals, Løkken og Hobro er byer, der markerer sig udadtil på højt niveau ente ved at være meget højprofileret på et enkelt område eller ved at have flere elementer i profilen.

Byernes image

Byernes image kan fremme eller modvirke deres kvaliteter som boligbyer.

Flere byer beskriver sig selv med ord som kedelig, soveby, anonym eller afsides. Det illustrerer, at udviklingen mod rene boligbyer har en bagside. Der mangler almindeligt byliv. Ordene illustrerer også, at beliggenhed langt fra de større byer er et problem for byer, der vil være boligbyer.

Nogle af byerne peger på imageproblemer. Det gælder fx Arden, Ranum, Terndrup, Kongerslev, Sulsted, Gandrup, Fjerritslev, Dybvad, Kås, Brønderslev og Frederikshavn samt de store turistbyer. I nogle tilfælde afspejler det uønskede image reelle forhold om bylivet, byens udseende eller byens udkantsbeliggenhed. I andre tilfælde opfattes et

Det gør byerne kendte!

Arden	Mieherne. Arne Toft. Rold Skov. Villestrup Gods. Cirkusmuseet i Rold
Bindeslev	Bindeslev Trælast. Uggerby å. Bindeslev gamle Elværk.
Brovst	Hans Nielsen. Ole Stavad. Bjarne Nielsen Brovst. Lien. Fosdalen. Speedway.
Brønderslev	Bordtennis. Svømmere. Badminton.
Byrum	Saltsyderne. Tangtagene. Mejeriets tårn.
Dronninglund	Kunstcenter. Slottet. Skoven.
Dybvad	Dybvad Kro.
Farsø	Johannes V. Jensen og Thit Jensen. H. O. A. Kjeldsen
Fjerritslev	Migatronik. Fosdalen. Vejlerne. Svinkløv Badehotel. Fiskerbåde. Slettestrand
Frederikshavn	Erik Mortensen. Harald Nielsen. Jens Riisgaard Knudsen. Ørskov. Tordenskjold. Håndbold. Ishockey. Martingruppen. Krudttårnet.
Gandrup	Gandrup Teglværk.
Gistrup	Lundby Krat
Hadsund	Ebbe Sand, Thor Nielsen, Knud Erik Vestergaard, Hans Kirk
Hals	Hvalgabet. Skansen. Indsejlingen til Limfjorden.
Haverslev	
Hirtshals	Nordsøcentret. Stranden. Fiskeriet. Havnen. Færges trafikken. Lene Espersen.
Hjallerup	Hjallerup Marked.
Hjørring	Hjørring Revuen. Fortuna Hjørring. Danacup. Vendsyssel Kunstmuseum. Vendsyssel Teater. Bisca. Hærens Materielkommando. De gyldne løver.
Hobro	Fyrkat. Gasmuseet. Himmerlandsbankkrakket. Tom Kristensen. Stålkongen Svend Møller Kristensen. Mariager Fjord.
Klarup	Klarup koret
Kongerslev	Hestemarked. Lille Vildmose.
Kås	Bent Exner. Jetsmark Bokseklub.
Løgstør	Løgstør Rør. Westwood. DanParks
Løkken	Løkken i sig selv. Stranden. Strandhusene. Knud Holst. Thomas Olsen Løkken.
Nibe	Nibefestival. Thorvald Odgaard. Musiklivet. Natur. Sebbesund Vikingeby. De himmerlandske heder.
Nørager	Nøragergård
Pandrup	Flextronics. Pandrup Brød. Jetsmark Bokseklub. Bent Exner.
Ranum	Ranum Seminarium. Rønbjerg feriecenter.
Sindal	Peter Duetoft. Sindal Flyveplads. Springvandene. Eos.
Skagen	Skagen i sig selv. Grenen. Kunst. Museerne. Den tilsandede kirke. Råbjerg Mile. Susi og Leo. Charlot og Charlotte.
Skørping	Kulturstationen. Operakompagniet. Rold Skov. Rebild Bakker. Rebildfesten. Helge Quistdorff. Danni Druehyld. Melodigramprix i tv. Sejlfloedgravningen. Mekoprint.
Storvorde	
Støvring	
Sulsted	
Svenstrup	Hammerværket. Zinks Fabrikker.
Sæby	Sæbygård, skulpturen på havnen. Byen. Stranden. Skoven. Sæby Fiskeindustri. Skjold. Grundlovsfesterne i Terndruplund
Terndrup	
Tårs	
Vadum	Color Print. Vadum Hallen. Svømmehallen. Galleri Provence.
Vodskov	Hammer Bakker.
Vrå	Vrå Højskole. Vrå Kunstbygning. Engelundsamlingen. Børnenes jord. Vrå Andel.
Øster Vrå	Ormholt. Jyske Ås.
Aabybro	TV-nord. Musik ved søen.
Aalbæk	Launis.
Aars	Per Kirkebys kunstværker i byen. Messecentret.

* Listen bygger på interviews og omfatter ikke kommunalpolitikere.

imageproblem som medieskabt. Det handler især om problemer med kriminalitet, som er blevet kendt gennem medierne. Problemerne med kriminalitet er ofte forbigående men dårlig presse-

Sæby er den lille idylliske købstad, som tiltrækker tilflyttere og gør byens borgere stolte over deres by. Vi hæger om byen og går meget op i hvad der sker, fx det nye byggeri på havnen. Ole Rørbæk Jensen, Formand for Sæby Erhvervsråd.

omtale kan give længevarende virkninger. Der er også en divergens mellem mediernes

beskrivelse af uro, stofmisbrug, kriminalitet mv. i feriebyerne og borgernes egen opfattelse.

Havne- og fiskerbyerne Hirtshals, Skagen og Frederikshavn har et image som barske byer.

Det er vigtigt, at erkende imageproblemer og gøre noget ved dem. Arden er et godt eksempel på en by der reagerer på et image, der ikke passer ind i ønsket om at styrke bosætningsprofilen. Arden har for kort tid siden indviet et nyt medborgerhus, bymidten er ved at blive forskønnet, og der arbejdes med en ide om at lave en naturpark.

Sindal har også via sit springvandsprojekt vist, at en by kan skabe sig et nyt image.

Frederikshavn har for nyligt introduceret Tordenskjold som et nyt identitetsskabende element med historiske rødder.

Nogle byer peger på, at de har et omvendt imageproblem - altså at deres kvaliteter ikke træder tydeligt frem. Der er fx for få der kender Aalbæks kvaliteter.

Som eksempler på byer, der fremhæver deres gode image kan nævnes Sæby, der opfattes som en lille idyllisk købstad, og Skørping, der opfattes som en levende kulturby med naturskøn beliggenhed i skoven.

Markedsføring

Mange byer markedsfører sig som boligbyer. Markedsføringen er ofte

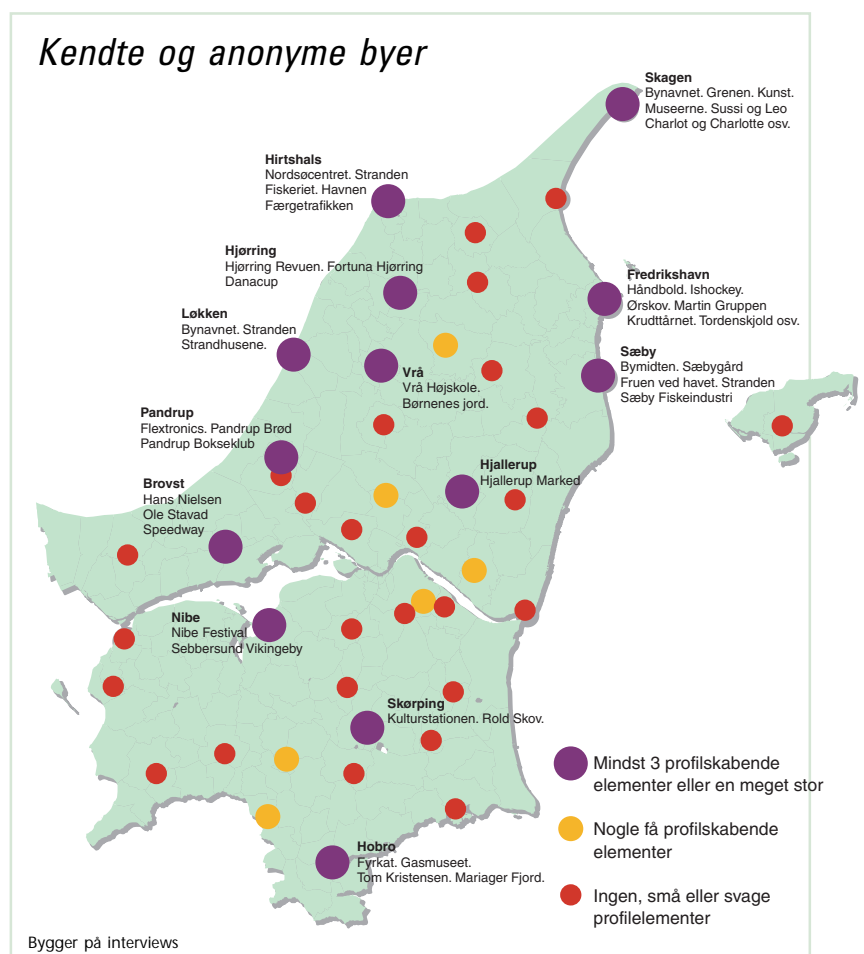
kombineret med øvrige initiativer som fx at udbyde nye attraktive grunde. Markedsføringen omfatter annoncering i dagspressen, tv-spots, præsentation på kommunens hjemmeside, deltagelse i messer og specielle arrangementer.

Nibe og Skørping Kommuner har på deres hjemmeside rumlige præsentationer af områder med byggegrunde tilsalg. Her kan man se, hvilke grunde der ikke er solgt, man kan se udsigten fra grunden mv.

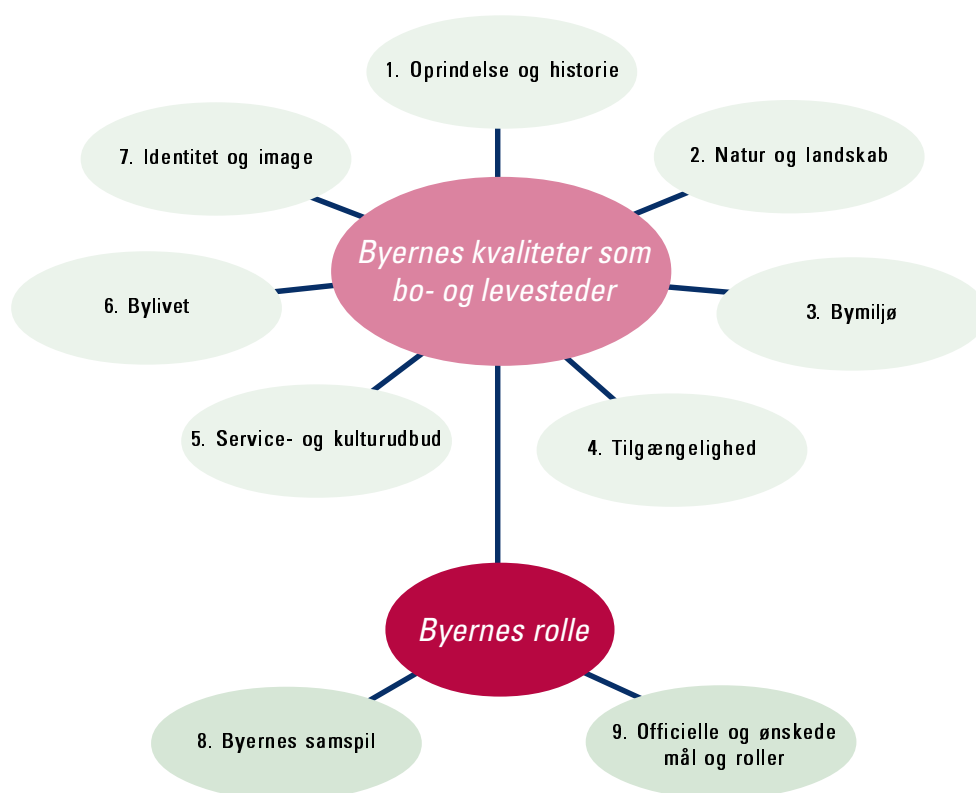
Flere kommuner deltager på forårsmessen i Aalborg Hallen.

Som eksempel på et specielt fremstød kan nævnes Læsø Kommune, der fik Læsø Færgen til Aalborg som sejlene markedsføring i forbindelse med Danfish Messen.

Turistbyerne bliver markedsført gennem de mange der besøger dem og lærer dem at kende fra ferier eller besøg. Den positive effekt af det er bl.a. blevet nævnt i Løkken, Skagen og Byrum.

DEL 2: BYERNES ROLLE

8. BYERNES SAMSPIL

Konkurrence og samarbejde

Forholdet mellem byerne balancerer mellem samarbejde og konkurrence. Der er ofte tale om både konkurrence og samarbejde mellem byerne på en gang.

Aalborg er den naturlige hovedstad

Aalborg er uden konkurrence Nordjyllands største by, og den er placeret midt i amtet.

Sindal har siden tidernes morgen været konkurrenten. Da Bindslev byggede en træbro over Uggerby Å skulle Sindalborgerne betale to rigsdaler i bropenge. Det gav gnidninger. Siden blev Sindal kommunecenter. Derfor er de gået af med sejren.

Poul E. Hahn. Bindslev. Tidligere virksomhedsindehaver og aktiv i mange foreninger.

Aalborg anerkendes i hele amtet som Nordjyllands hovedstad. Der er et stort og bredt ønske om at samarbejde

og støtte op om Aalborg som dynamo for udviklingen i hele amtet. Der er en udbredt opfattelse af at være del af et skæbnefællesskab med Aalborg som samlingspunkt.

Aalborg opfattes stort set ikke som konkurrent af andre byer i amtet. Også de større byer i amtet opfatter Aalborg som amtets naturlige hovedstad. Aalborgs konkurrenter skal findes udenfor amtet.

Billedet brydes kun i amtets grænseområder. Frederikshavn, Hirtshals og Skagen har mange berøringsflader med Sydnorge og Vestsverige. Hobro, Hadsund og Farsø er også delvis orienteret mod Viborg, Randers og Århus.

Eksempler på konkurrerende byer

Frederikshavn og Hjørring
Frederikshavn og Skagen
Frederikshavn og Sæby
Bindslev og Sindal
Løkken og Vrå
Øster Vrå og Dybvad
Dronninglund og Hjallerup
Pandrup og Kås
Fjerritslev og Brovst
Svenstrup og Godthåb
Skørping og Terndrup
Hadsund og Hobro

Hjørring og Frederikshavn som mellembyer

Kun Hjørring og Frederikshavn har rollen som byer, som en større gruppe af mindre byer føler sig knyttet til.

Langt fra alle øvrige egnscentre har mindre byer der føler sig knyttet til dem. Billedet er, at mange mindre byer orienterer sig direkte mod Aalborg selv på betydelig afstand. I nogle tilfælde føler en by sig mere knyttet til en større by end egnscentret i samme kommune.

En sund konkurrence

Fra gammel tid har der været konkurrence mellem byerne. Det er helt naturligt.

I Hans Kirks roman *Fisken* skildres det, hvordan fiskerne i Nibe og Gjøll konkurrerede om fiskeriet i Limfjorden. Der var en direkte konkurrence om byernes eksistensgrundlag.

Konkurrence mellem byer kan være ødelæggende, men det kan også være ansporende for byerne at konkurrere. Det kan være en stærk drivkraft for borgerne i en by at have en rival. Konkurrencen mellem byerne er med til at sikre, at byerne hele tiden er i bevægelse og udvikling, og at borgerne oplever stigende kvalitet i "byproduktet".

Konkurrencen mellem byerne finder typisk sted mellem byer, der matcher hinanden i størrelse og konkurrerer om de samme ressourcer.

Konkurrencen om at være Vendsyssels førende by

I Østvendssyssel er Frederikshavn i dag den nye store by, der har overtaget Skagen og Sæbys rolle som østkystens førende by. Frederikshavn blev tidligere betragtet som konkurrent af Skagen og Sæby, men i takt med, at Frederikshavn blev den naturlige storebror er konkurrenceforholdet blevet nedtonet.

Frederikshavn har siden nået Hjørrings størrelse. Det er derfor helt naturligt, at Frederikshavn og Hjørring i dag kappes om at være Vendsyssels førende by.

Konkurrence mellem de mindre byer

Blandt de mindre byer er der mange eksempler på konkurrence. Der er flere varianter.

Mange mindre og mellemstore byer har valgt rollen som bosætningsbyer og konkurrerer om at være mest tiltrækkende for de gode skatteborgere.

Bosætningsbyerne konkurrerer fx ved at lave boligområder med særlige kvaliteter, forskønnelse af bymidten, kulturhus eller golfbane og ved at have toptrimmet børnepasning og skoler. Konkurrence på bosætning er ikke en direkte konkurrence mellem byer, men en konkurrence mellem kommunerne om at skabe udvikling i deres kommune.

Konkurrence direkte mellem byerne har andre årsager. Det generelle billede er, at konflikterne mellem byer i dag er afdæmpet i forhold til tidligere.

To lige store byer i samme kommune bliver næsten uundgåeligt konkurrenter om at få del i kommunens opmærksomhed. Som eksempler på konkurrerende bypar i samme kommune kan nævnes Løkken og Vrå, hvor "fiskere og bønder" blev tvunget sammen ved sidste kommunesammenlægning, Skørping, der er i fremdrift, og Terndrup, der mærker tilbagegang, og Hjørring, der i kraft af Hjørring Marked kan investere i ting, som hovedbyen Dronninglund ikke kan få.

Pandrup og Kaas er et eksempel på, at konkurrencen dæmpes efterhånden, som byerne får flere fælles interesser. I Pandrup og Kaas er der etableret fælles skole, idrætscenter og erhvervsområde.

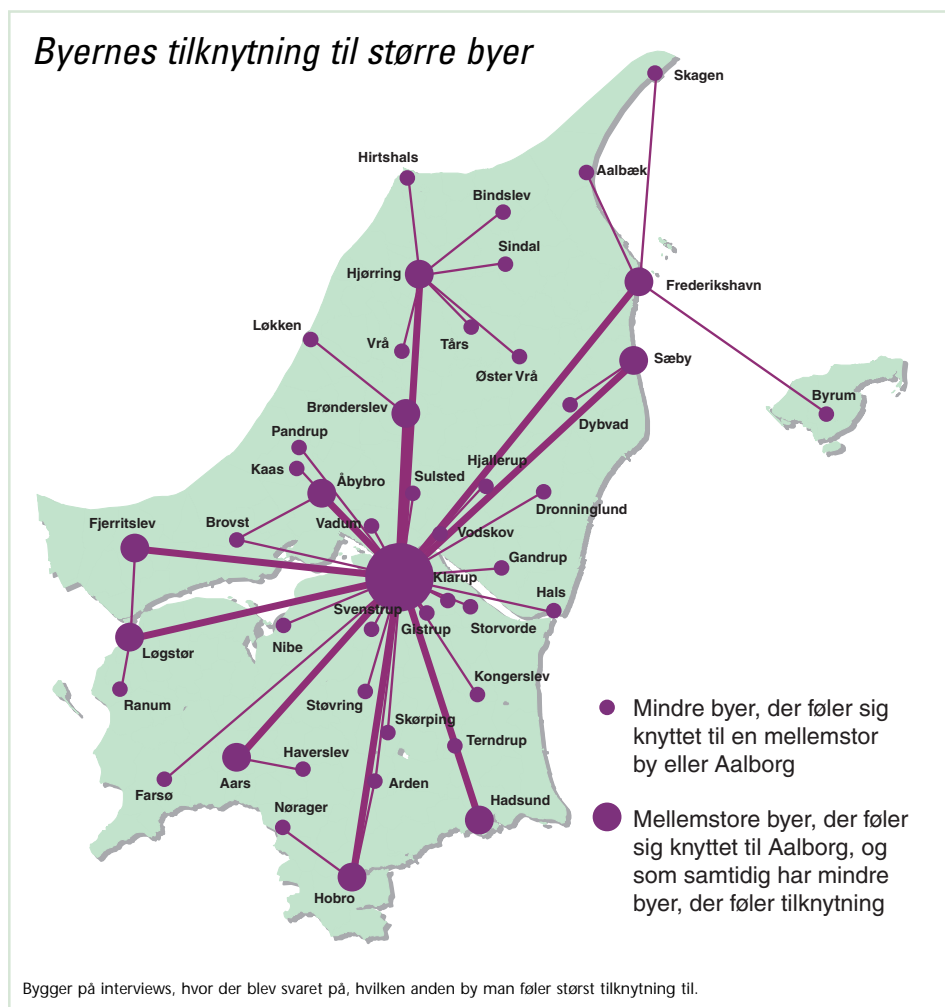
Et frugtbart samarbejde

Samtidig med, at byerne konkurrerer, bliver det stadig vigtigere for byerne at arbejde sammen. Mange opgaver kan bedst løses i fællesskab.

Alle kommuner indgår i et eller flere samarbejder. Der samarbejdes bl.a. om erhvervsudvikling og turisme. Som større erhvervsamarbejder kan nævnes Region Aalborg, Vendsyssel Udviklingsråd, Himmerlands Udviklingsråd mv. Her til kommer Toppen af Danmark og andre turismesamarbejder.

Direkte samarbejde mellem byerne er begrænset. Eksemplerne på samarbejde vedrører stort set kun idrætssamarbejde. Fox Team Nord er et fælles håndboldligahold mellem Sæby og Frederikshavn. De fleste idrætssamarbejder handler om, at de lidt større byer tilbyder de omkringliggende landsbyer fælles hold. Nørager har eksempelvis idrætssamarbejde med Stenild og Rørbæk, og på Læsø er der dannet en fælles idrætsklub og fælles folkedans.

Der er også eksempler på, at nabobyer samarbejder om at gennemføre større arrangementer. Fx hjælper Gistrup og Klarup landsbyen Nøvling med gennemførelse af et stort håndboldstævne.

9. BYERNES ROLLER OG MÅL

Byerne bliver bosætningsbyer

Byernes opfattelse af sig selv viser, at rollen som bosætningsby skinner stærkere igennem end rollen som erhvervsby. Kun 6 byer opfatter sig som overve-

jende erhvervsbyer. 20 byer betragter sig som overve-

jende boligbyer og 19 betragter sig som både bolig- og erhvervsbyer.

For Storvorde gælder det om at intensivere rollen som bosætningsby, tiltrække højtuddannede, og så håbe på at de kan medvirke til at skabe vidensbaseret erhvervsudvikling.

Kjeld Kjærgaard, Erhvervs- og Turistchef i Sejflod Kommune

De 6 erhvervsbyer er Skagen, Frederikshavn, Hirtshals, Hadsund, Hobro og Aars.

Øget vægt på bosætning

I alle 45 byer er der synspunkter om, at bosætningspolitik er blevet vigtigere de sidste 10 år. Kun i 5 byer er synspunkterne blandede, hvor den ene af

de interviewede mener, at bosætningspolitik er blevet mindre vigtig.

Synspunkterne om erhvervs politikens betydning er mere blandet, men tendensen er at færre mener, at erhvervs politikken er blevet vigtigere. Nogle forklarer det med, at erhvervs politikken er fastholdt på et højt niveau siden 1980'erne, mens bolig politikken er blevet opprioriteret, eller at de erhvervs mæssige udfordringer er så store, at erhvervs politikken overskygger bosætnings politikken.

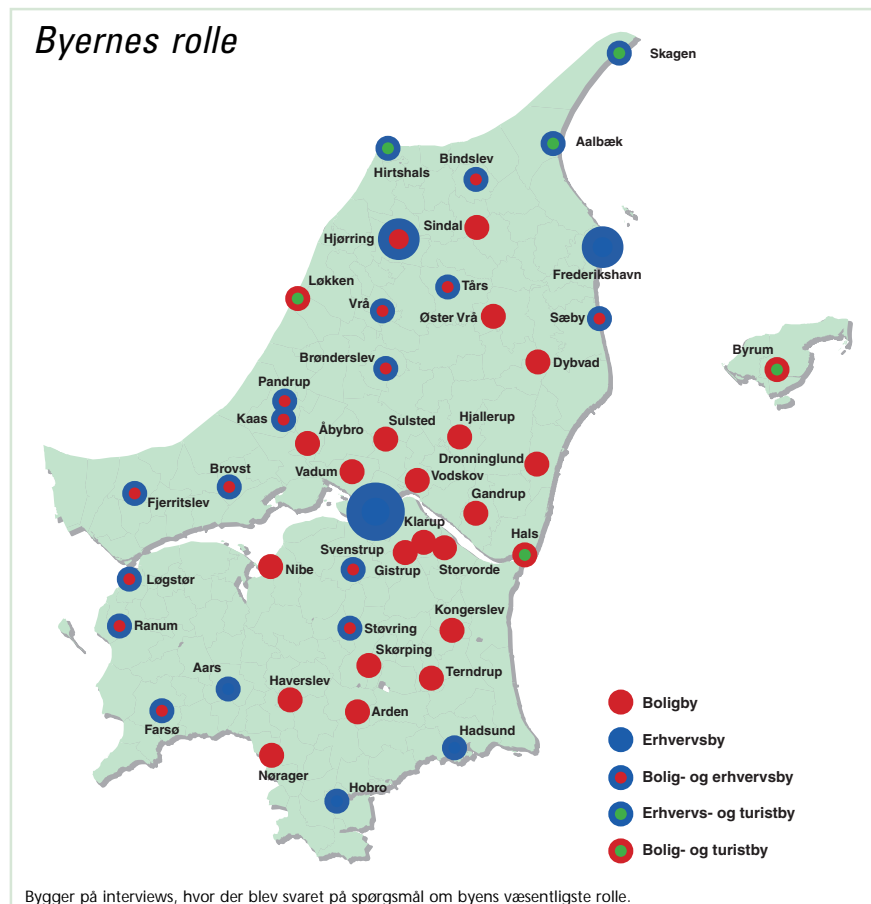
Der er eksempler på at fokus er "vendt" således, at en stærkt bosætnings politik betragtes som en forudsætning for at tiltrække initiativrige borgere, der kan skabe en erhvervs udvikling - altså en opfattelse af, at erhvervs udviklingen sker hvor de initiativrige mennesker bor, frem for at de initiativrige mennesker flytter efter arbejdspladserne.

De officielle mål ude af takt

Kun få kommuner har officielt defineret byerne udelukkende som bosætningsbyer. Mange mindre kommuner fastholder stadigvæk et mål om også at arbejde for erhvervs udvikling, fx gennem attraktive erhvervs udlæg.

Interviewene viser, at flere af byernes aktører er parate til at renyrke rollen som bosætningsbyer og helt eller delvis fungere som arbejdskraft opland til de store byer. Tendensen er meget klar omkring Aalborg. De mere perifert beliggende byer i amtet ligger uden for pendlingsafstand til Aalborg og er mere tilbøjelige til at satse på såvel bosætning som erhvervsudvikling.

I byerne i Aalborg Kommune er der særlig udpræget forskel på de "officielle" mål og de bud, som byens aktører giver på fremtidens udvikling. Her lægger kommuneplanen fx op til, at der skal være arealudlæg til industri i alle oplandsbyer i

kommunerne. Kun ganske få i byerne tror på eller ønsker, erhvervsudvikling i oplandsbyerne. De lægger mere vægt på, at der fx skal skabes gode kultur- og fritidsaktiviteter og et mere attraktivt bymiljø.

Gode vilkår for bosætningen kræver bred indsats

De færreste tror på, at det giver succes at satse på "kun" at definere sig som bosætningsbyer. Der er udbredt enighed om, at en god bosætningsby også kræver andre kvaliteter - fx naturskøn beliggenhed, en smuk midtby, indkøbsmuligheder, sociale netværk mv.

Der er en klar tendens til, at de traditionelle "serviceudbud", som fx kommune- og egnscenterfunktioner, vægtes højt i kommuneplaner og budgetter, hvorimod byernes aktører lægger langt større vægt på de "bløde" værdier - fx at der er et godt foreningsliv, et godt sammenhold, stærke sociale netværk osv.

Mange er også opmærksomme på, at manglende tilbud for de unge og fraflytning af de unge til de større byer er en trussel mod de mindre byer. Det fremgår i langt mindre grad af de officielle mål.

Der er både i de officielle mål og blandt byens aktører stor opmærksomhed på betydningen af en smuk midtby og et godt bymiljø i kampen om tilflytterne. Derimod spiller naturskønne omgivelser generelt en lidt mindre rolle.

Betydning af gode indkøbsmuligheder træder tydeligere frem i de officielle mål end i udsagnene fra interviewpersonerne.

Vidensbaseret erhvervsudvikling og turisme

I flere såvel små som store byer er der en tro på, at tilflytningen af højtuddannede på sigt kan skabe en vidensbaseret erhvervsudvikling. Det gælder fx i Sejlflod, hvor boligområder af høj kvalitet skal tiltrække højtuddannede, der fx er beskæftiget i Universitetsområdet, og i Frederiks-

havn, hvor der udtrykkes et stort behov for tilflytning af højtuddannede.

Flere ser dog også et uudnyttet turismepotentiale og opfordrer til, at der satser på fx havne-omdannelse, som kan skabe spændende miljøer for

By	Officielle mål										Interviewpersoners bud på mål												
	Bosætning	Erhvervsudvikling	Særlig vægt på videnserhverv	Kultur og fritid	Turisme	Handel	Center for oplandet	Natur	Midtby, bymiljø mv.	Foreningsliv, netværk mv.	Uddannelse	Bosætning	Erhvervsudvikling	Særlig vægt på videnserhverv	Kultur og fritid	Turisme	Handel	Center for oplandet	Natur	Midtby, bymiljø mv.	Foreningsliv, netværk mv.	Uddannelse	
Arden
Bindeslev
Brovst
Brønderslev
Byrum
Dronninglund
Dybvad
Farsø
Fjerritslev
Frederikshavn
Gandrup
Gistrup
Hadsund
Hals
Haverslev
Hirtshals
Hjallerup
Hjørring
Hobro
Klarup
Kongerslev
Kås
Løgstør
Løkken
Nibe
Nørager
Pandrup
Ranum
Sindal
Skagen
Skørping
Storvorde
Støvring
Sulsted
Svenstrup
Sæby
Terndrup
Tårs
Vadum
Vodskov
Vrå
Øster Vrå
Aabybro
Aalbæk
Aars
I alt	41	41	5	21	9	26	33	11	17	6	5	34	25	8	19	9	8	16	7	10	10	1	

turisterne. Opfordringer fra byens aktører til at lægge mere vægt på turismen kommer især fra

Frederikshavn er midt i en brydningstid. Vi står i vadestedet mellem at være industriby og en ny orden. Vi bevæger os fra jern, metal, skibe og skibsmotorer til noget mere vidensbaseret, som ikke har vist sig klart endnu.

Kasper Sørensen, Tankegang. Frederikshavn.

byer, der ikke har en turistprofil under opbygning - fx Bindslev, Hadsund og Hobro.

I de officielle

mål definerer kun hver femte by sig officielt som turistby.

Meget lille fokus på uddannelse

Flere af de mellemstore byer er stærkt fokuserede på at fastholde og udvikle kommune- og egnscenterfunktioner, men kun ganske få byer fokuserer på udvikling af uddannelsesmulighederne i byen, eller tiltrækning af nye. Det skyldes måske, at der ikke er en tro på yderligere decentralisering af uddannelserne. Hadsund Kommune udtrykker dog i kommuneplanen ønske om et større spektrum af uddannelser - også gerne videregående.

Byer i en brydningstid

Forskellen mellem de officielle mål og den rolle de interviewede mener at byerne spiller afspejler at byerne er inde i en brydningstid.

Der er synspunkter om, at den moderne erhvervsudvikling stiller spørgsmålstegn ved, hvad byens identitet og rolle egentlig er. Tidligere industribyer, hvor industrien viger kommer ind i en "identitetskrisen". De står i et vadested mellem industriby og noget nyt. Der er to reaktioner. Nogle byer, der tidligere var industribyer arbejder på at opprioritere deres rolle til bosætningsby. Det gælder fx Brønderslev, mens Frederikshavn arbejder på at finde en ny identitet, der i højere grad omfatter erhverv, men også boliger. Frederikshavns nye profil har endnu ikke tegnet sig klart.

Det er blevet vanskeligere at definere byernes identitet og rolle. Tidligere levede byerne i højere grad deres eget liv. Deres identitet var givet af de erhverv byen levede af. I dag flettes flere identitets-skabende elementer ind i den samlede opfattelse af byernes identitet.

Byernes beliggenhed i forhold til de større byer - Aalborg, Hjørring og Frederikshavn - spiller en vigtig rolle for byernes nye identitet og valg af rolle.

Der er en klar tendens til at byerne omkring Aalborg opfatter sig selv som bosætningsbyer.

Mindre byer, der ligger længere væk, har typisk blandet rolle som både bolig- og erhvervsbyer, mens større byer, som fx Hobro, Aars og Hadsund, der ligger længere væk, typisk har en rolle som overvejende erhvervsbyer. Hals, Løkken og Aalbæk kombinerer en rolle som boligby med rollen som turistby, hvor udvikling af kvaliteter som bo- og levested passer sammen med udvikling af kvaliteter for turisterne.

Fornyelse af mål i gang

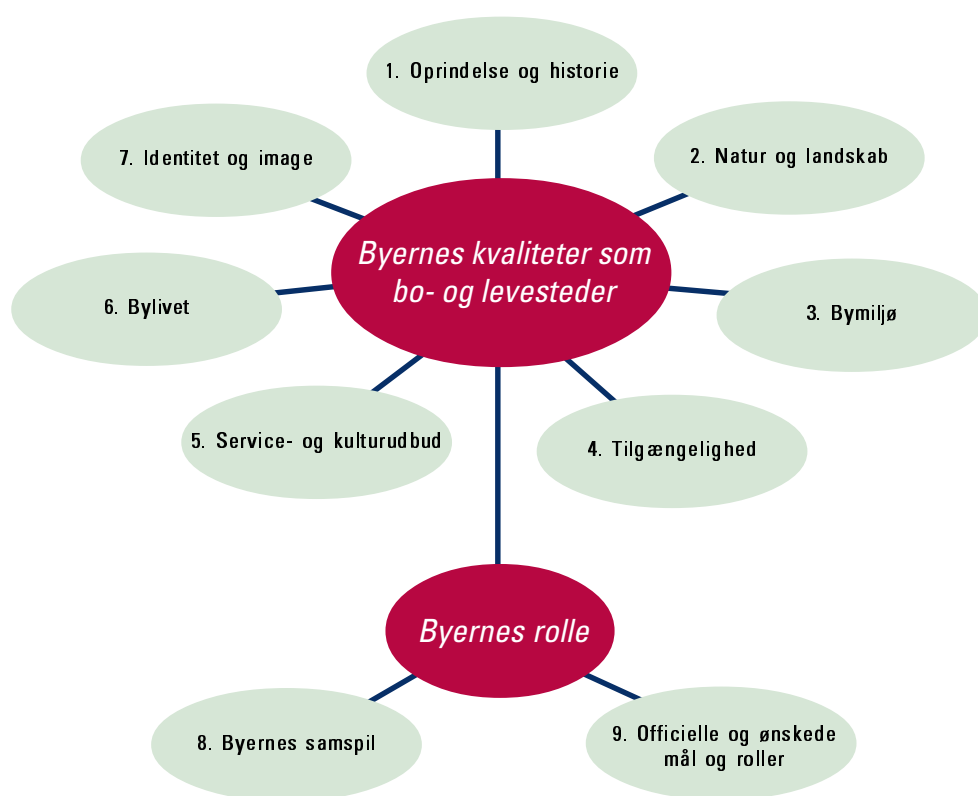
I en række kommuner er de officielle mål under revision, og nogle kommuner er endda i en meget kraftig omstillingsproces. Det gælder fx i Frederikshavn, hvor der er stor fokus på at gennemføre en omstilling fra en klar overvægt af traditionelle erhverv til en blanding af traditionelle og vidensbaserede erhverv. Her arbejder kommunen med et bredt sigte i omstillingsprocessen, som bl.a. omfatter attraktive bosætningsmuligheder, der skal tiltrække højtuddannede.

Der er også andre eksempler på, at kommuner er i gang med at skifte kurs og forfølge nye mål. Læsø arbejder på at opbygge en stærk profil som "et sted hvor man tager hen for at have det godt". Den nye profil omfatter ro, afslapning, sundhed og velvære.

Det kan også forventes, at fx oplandsbyerne til Aalborg i de kommende år også i de officielle mål profilerer sig klarere som bosætningsbyer.

I de mindre byer uden for pendlingsafstand fra Aalborg, Hjørring og Frederikshavn, fx i Vesthimmerland og Han Herred, er det et åbent spørgsmål, om byerne fortsat vil forfølge mål, der både sigter mod befolkningstilvækst og erhvervsudvikling, eller om der også her vil ske en større specialisering.

DEL 3: METODE

10. METODE

Kvalitet og rolle

Projektet har to dele. Første del vurderer de enkelte byers kvaliteter som bo- og levesteder. Anden del indkredser den rolle, byerne spiller som bo- og levesteder. Rollen vurderes ud fra byens egne kvaliteter og potentialer og i forhold til de omgivelser, den spiller sammen med. Baggrunden for den anvendte metode fremgår af bilagsrapporten "Analysemodel".

Byernes kvalitet

Byernes kvalitet som bo- og levesteder er ikke blot et spørgsmål om lav skat og billige huse.

Udviklingstendenserne peger på, at byernes og boligområdernes kvalitet som bo- og levesteder i dag afgøres af et bredt felt af elementer. Både rationelle forhold som mulighed for arbejde, børnepasning, indkøbsmuligheder, takster på serviceyd-

ser osv. og følelsesmæssige forhold som byernes udseende, livsform, historie, landskab mv. spiller ind. Derfor er både rationelle ting, der kan måles og vejes, og følelsesmæssige sider af byernes kvaliteter som bo- og levesteder undersøgt.

Rapportens vurderinger af byernes kvaliteter som bo- og levesteder er vurderet på grundlag af undersøgelse af følgende elementer:

- Byernes oprindelse og historie
- Natur og landskab
- Bymiljø
- Byernes tilgængelighed
- Byernes service- og kulturudbud
- Bylivet
- Byernes profil og image

Byernes oprindelse og historie.

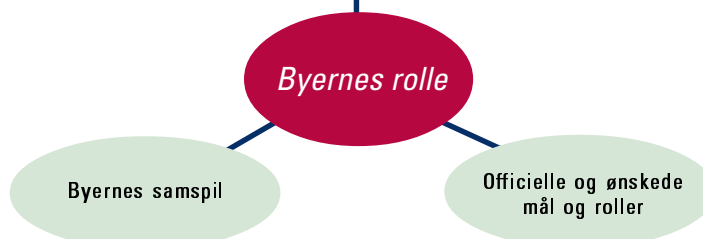
Der er udarbejdet et rids af samtlige byers historie fra deres oprindelse og frem til i dag. Det historiske

Undersøgelsen

1. Del 1 - Byernes kvalitet som bo- og levesteder

1. Del 2 - Byernes rolle

rids er afrapporteret som bilag. På den baggrund er byer med særlige historiske kvaliteter udpeget.

Den historiske undersøgelse bygger på historisk litteratur.

Natur og landskab

Naturområder og landskaber, som byerne ligger i eller tæt på, er blevet undersøgt og vurderet.

De undersøgte natur- og landskabstyper og kriterierne for vurderingen er

- **hav**, hvor kriteriet har været, at byerne skal ligge helt ud til kysten,
- **fjord**, hvor kriteriet har været, at byerne skal ligge helt ud til vandet,
- **større søer**, der indgår i Nordjyllands Amts fortegnelse over søer og andre større søer af særlig betydning. Søerne skal ligge i eller i kanten af byen.
- **åer og andre større vandløb**, der løber gennem eller i kanten af byen,
- **skov og beplantning med skovkarakter**, der ligger tæt op til byen,
- **klitter**, der ligger tæt op til byen og
- **bakker**, der indgår i et landskab, som byen ligger i.

Undersøgelsen bygger på regionplanmateriale, interviews med kommunernes planlæggere samt besigtigelser af samtlige byer.

Bymiljø

Bymiljøet er vurderet ud fra om, der er særlige karakterskabende elementer, der kendetegner byen som helhed. De særlige karakterskabende elementer kan fx være

- en karakteristisk byggeskik, som fx Skagens gule huse),
- "monumenter" som fx Sæby Kirke eller
- et karakterskabende landskab.

Herefter er vurderingen delt op på bymidten, den mest trafikerede indfaldsvej, erhvervsområderne og boligområderne.

I alle byer er hver områdetype vurderet med et sæt faste parametre.

Bymidterne er vurderet med hensyn til fx om

- bebyggelsen virker sammenhængende med hensyn til højde, størrelse og arkitektur,

- bygningerne har renoverede facader,
- der er nye belægnings på centrale gader og pladser,
- skiltningen er afdæmpet og tilpasset bygningerne,
- butikkerne danner et udendørs shoppingmiljø,
- der er et større trafikfrit torv til aktiviteter og ophold og om
- hovedstrøgene for fodgængere er fredeliggjort for kørende trafik.

Ved vurderingen af **indfaldsvejene** indgår eksempelvis om

- bebyggelsen virker sammenhængende med hensyn til højde, størrelse og arkitektur,
- bygningerne har renoverede facader,
- der er kvalitet i belægnings og inventar,
- der er grønne kvaliteter langs vejen,
- der er cykelsti eller hastighedsdæmpende foranstaltninger og om
- det er overskueligt at finde ind til bymidten.

Vurderingen af **erhvervsområderne** omfatter eksempelvis om

- der er større områder tæt på motorvej eller hovedlandevej,
- områderne er en del af byen eller enklaver adskilt fra byen,
- områderne er varierede eller store og ensformige,
- der er grønne kvaliteter,
- bygningerne er godt vedligeholdte,
- der er områder med høj arkitektonisk kvalitet,
- der er områder med gaderum af særlig høj kvalitet og om
- tilgængeligheden til overordnede veje er god.

Boligområderne er vurderet med hensyn til om de eksempelvis er

- varierede og med blandede bebyggelsestyper eller store og ensformige,
- der er grønne områder i boligområderne,
- der er områder med særlig høj arkitektonisk kvalitet,
- der er områder med særlige udsigtskvaliteter og om
- der er områder med særlige landskabskvaliteter.

Vurderingen bygger på en besigtigelse af alle byer og støtter sig til interviews med kommunernes planlæggere.

Byernes tilgængelighed

Den trafikale tilgængelighed omfatter tidsforbruget til større regionale funktioner som fx specialiseret detailhandel og sygehuse.

Tilgængeligheden er blevet vurderet på grundlag af kørsler i Nordjyllands Amts trafikmodel og registrering af rejsetider i den kollektive trafik.

Også IT-tilgængeligheden via højhastighedsforbindelser er undersøgt.

Byernes service- og kulturudbud

Byernes service- og kulturudbud er vurderet ud fra, hvor mange af 30 udvalgte eksempler på service- og kulturtilbud de enkelte byer har. De 30 udvalgte service- og kulturtilbud omfatter både de almindeligt forekommende og mere sjældne.

Informationsindsamlingen er sket gennem interviews med kommunernes planlæggere, internetsøgninger samt besigtigelser af samtlige byer.

Bylivet

Undersøgelsen af bylivet omfatter foreningslivet, sammenholdet, tryghed og omsorg, livsform og mentalitet, og hvordan byerne tager mod tilflyttere.

Undersøgelsen bygger på interviews med erhvervscheferne samt en udvalgt person, der som foreningsaktiv, erhvervsperson eller lignende har et særligt kendskab til byen.

Byernes profil og image

Undersøgelsen af byernes profil og image omfatter fx, hvilke personer, bygninger, arrangementer, naturområder mv., der gør byernes kendte uden for landsdelen, og hvordan opfattelsen af byen er udadtil.

Vurderingen af byernes profil og image bygger på interviews med kommunernes planlæggere, erhvervschefer og en udvalgt nøgleperson fra hver by samt besigtigelser.

Byernes rolle

Byernes rolle er en helhedsvurdering af, hvad der er vigtigst for byen. Byens egne kvaliteter har stor betydning for, hvilken rolle byen er i stand til at spille, men også byens beliggenhed og dens samspil med omverdenen har betydning for den rolle, byen kan spille.

Byernes samspil

Samarbejde med eller konkurrence mod omkringliggende byer har betydning for den rolle byen spiller i forhold til omverdenen. Vigtigheden af samarbejde øges i takt med at borgerne lever deres liv på tværs af flere byer og efterhånden som byerne specialiseres mere og mere, fx på detailhandels- og kulturområdet.

Byernes samspil er vurderet på grundlag af interviews med erhvervscheferne og en nøgleperson fra hver by.

Byernes rolle og mål

Byerne kan have rolle som boligby eller erhvervsby, eller de kan have en blandet rolle som både boligby og erhvervsby på en gang. Byerne kan også opfatte sig som turistbyer eller havnebyer. Rollen kommer an på, hvad der anses for at være byens vigtigste opgave.

Undersøgelsen udpeger byernes hovedrolle og vurderer om rollerne har eller er i færd med at skifte til noget nyt.

Undersøgelsen er baseret på interviews med kommunernes planlæggere, erhvervschefer og en udvalgt nøgleperson fra hver by.

Kommuneplanerne udtrykker de officielle mål for byerne, men passer det med den rolle og de mål, som de interviewede peger på? Det vurderes ved at sammenligne kommuneplanernes mål med rollerne og målene, der bliver udtrykt i interviewene med erhvervschefer og nøglepersoner fra de enkelte byer.

Afgrænsning

Opgaven er afgrænset til de 45 egne- og kommuncentre i Nordjyllands Amt. Landsdelscentret Aalborg samt lokalcentre og landsbyer indgår ikke i undersøgelsen.

Denne rapport er en del af RUBIN-projektet om planlægning for byudvikling i Nordjylland. Projektet gennemføres som regionplanlægning og er et led i den løbende revision af Nordjyllands amts regionplan. RUBIN-projektet sætter både fokus på den nordjyske by- og infrastruktur, og udpeger i sidste ende de fremtidige områder til den regionalt betydende byvækst.

Der udarbejdes forskelligt materiale som grundlag for drøftelserne om den fremtidige byrollefordeling.

Der er planlagt følgende publikationer:

1. Nordjysk udvikling 1980 – 2002
2. Nordjyske fremtidsrammer 2025
3. Bykvaliteter i nordjyske byer
4. Erhvervslokalisering
5. Regionale perspektiver
6. Arealredegørelse